

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Španělská kultura, filosofie a věda: Generace 98

Mariana Věrná

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

**Fakulta filozofická
Katedra filozofie
Studijní program Humanitní studia
Studijní obor Evropská kulturní studia**

**Diplomová práce
Španělská kultura, filosofie a věda: Generace 98
Mariana Věrná**

Vedoucí práce:

PhDr. Jana Černá, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

Obsah

Úvod	1
Generace 1898	4
Modernismus	11
Poevropštění Španělska	14
Ángel Ganivet	22
Pío Baroja y Nessi	24
Azorín	26
Ramón del Valle-Inclán	29
Jacinto Benavente	32
Antonio Machado	35
Miguel de Unamuno	40
Beletristická tvorba	44
Celý muž	48
Závěr	59
Resumé	61
Použitá literatura	62

Úvod

V této práci se budeme věnovat představitelům španělské Generace 98. Název této generace pochází od roku 1898, kdy se Španělsko potýkalo s frustrujícím zážitkem, neboť ztratilo své koloniální mocenství. Tato skutečnost vedla k politickým i ekonomickým změnám a k morálnímu rozkladu Španělska. A právě představitelé Generace 1898 usilovali o obrodu Španělska a o nastolení nového přístupu. Pozornost tedy bude věnována také situaci ve Španělsku koncem 19. století, neboť tato situace ovlivnila působení celé Generace 1898.

Podíváme se na společenské a intelektuální vlivy, které na tuto významnou generaci působily. Představíme si intelektuály Generace 1898. Přiblížíme si jejich literární tvorbu a jejich filozofické myšlenky. Pozornost bude věnována i kulturnímu a historickému kontextu. Zaměříme pozornost i na literární proudy, které ovlivňovaly uměleckou činnost celé generace. Krátce si představíme představitele Generace 1898, tedy kromě Miguela de Unamuna a Antonia Machada, se zaměříme i na Azorína, Pío Barojau, Jacinta Benaventeho a Ramóna del Valle-Inclána.

V této práci si přiblížíme převážně tvorbu Miguela de Unamunova a Antonia Machada. Miguel de Unamuno proslul převážně jako autor esejů, ale také vynikl jako romanopisec. V jeho beletristických dílech můžeme vysledovat jeho filozofické myšlenky a specifický literární projev. Miguel de Unamuno totiž neuznává hranice klasického románu. V jeho beletrii neklade důraz na líčení vnějšího okolí, ale pozornost soustředí na vnitřní prožitek postav a na mezilidské vztahy. Jeho myšlenky i forma projevu jsou netradiční a pokusíme se ji v této práci představit. Jsou dokladem charakteru literatury konce 19. století.

Největší pozornost z jeho beletristické tvorby bude věnována jeho nivole Celý muž (Nada menos que todo un hombre). Na této nivole, jak sám Unamuno tento termín používá, se pokusíme ukázat některé Unamunovy filozofické myšlenky a vysvětlíme si co samotným termínem nivola Unamuno zamýšlí. Dále se zaměříme na dvě hlavní esejistická a filozofická díla. Jsou jimi Tragický pocit života v lidech a v národech a Španělské essaye.

Následně se budeme věnovat Antoniovi Machadovi, který proslul převážně jako básník a jeho tvorbu si rovněž v této práci představíme. Pozornost bude věnována převážně jeho nejznámější básnické sbírce Kastilské pláně (Campos de Castilla). Na jeho specifickém literárním projevu si ukážeme charakteristické rysy Generace 1898 a poukážeme na dobové tendence, které se v tomto díle promítají.

Antonio Machado prošel zajímavou proměnou ve svém literárním díle. Z počátku jeho básnické tvorby se uzavírá do svého vnitřního světa. Následně můžeme sledovat transformaci, která vedla k důležité skutečnosti. Vzhledem k tomu, že vyšel ze své uzavřenosti před okolním světem tak otevřel prostor pro vnímání Španělska se všemi jeho problémy. Antonio Machado tak zaměří pozornosti na španělský svět a na obyčejného španělského člověka. Jeho dílo je tak zajímavým odrazem jak subjektivního přístupu představitelů generace 1898, tak historickými souvislostmi, které se odehrávaly v pozadí.

V této práci si krátce pojednáme i o Ángelu Ganivetovi, který se do Generace 1898 oficiálně neřadí, nýbrž je považován za jejich předchůdce. Jeho filozofické dílo Španělské idearium, které vyšlo roku 1897, se vyznačuje tezemi, které daly podklad pro intelektuální úvahy Generace 1898 a právě na tomto díle si některé základní myšlenky představíme. Následně si můžeme povšimnout značné analogie v úvahách o španělském poevropštění u Miguela de Unamuna a Ángela Ganiveta.

Literární projev Generace 1898 je často spojován s uměleckým vlivem modernismu, který působí ve Španělsku koncem 19. století. Tomuto problému se budeme také věnovat a poukážeme na rozdíly, ale také na analogie, které se vyskytují v obou literárních proudech. Budeme je reflektovat na tvorbě jednotlivých autorů Generace 1898.

Generace 1898

Název Generace roku 1898 se odvozuje od roku 1898, kdy Španělsko definitivně ztratilo své koloniální prvenství. Tohoto roku totiž přišlo o své poslední kolonie Kubu, Portoriko a Filipíny. Španělsko bylo do této doby značně izolované a nemělo tendenci se začleňovat se do evropského celku. Tímto obratem však bylo nuceno přehodnotit vlastní zdroje a začít se integrovat do evropského dění. Tyto skutečnosti vedly k rozvoji španělské tvořivosti a k novým impulzům ve společnosti. Miguel de Unamuno byl nejstarším členem Generace roku 1898. Tato generace se vyvinula z původní Skupiny tří, kterými byli Baroja, Azorín a Maeztu.¹

„Táto generácia znamená nepochybne návrat Španielska na svetovú umeleckú a filozofickú scénu.“² Jádrem generace vzniklo z tzv. Velké pětky, kterými jsou Miguel de Unamuno, Azorín, Pío Baroja, Jacinto Benavente a Ramón del Valle-Inclán. K těmto myslitelům se do Generace 1898 počítají dále Antonio Machado se svým bratrem Manuelem a i další umělci.³

„Šlo o generaci definovatelnou nejen v ohledu literárním, ale zároveň sociologickém, politickém a společenském. Nezbytnost definovat ji vyplývala u mladších generačních druhů ze snahy o hlubší sebepoznání a vymezení vlastní totožnosti. Neboť generace 98 stála jak na prahu dvacátého století, kdy se nevídaně zrychloval celosvětový společenský vývoj, tak na prahu Španělska usilujícího o přimknutí k moderní Evropě, což znamenalo otevřít zároveň moderní epochu španělského písemnictví.“⁴

1 Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna*. s. 89-90.

2 Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna*. s. 90.

3 Bělič, Oldřich, Forbelský, Josef. *Dějiny španělské literatury*. s. 7.

4 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 29.

Porážka Španělska roku 1898 vedla nejen k morálnímu úpadku, ale také znamenala následky v oblasti politiky a ekonomiky. Španělé pocítili úpadek své země, která do této doby byla světovým hegemonem. Právě v tuto chvíli se rodí nová Generace roku 1898. Její snahou bylo dostat Španělsko z úpadku a duchovní zchátralosti. Oldřich Bělič v doslovu knihy Ábel Sánchez tvrdí, že tato generace se snažila být generací obrody a nikoli pohromy. Obrodu Španělska osmadvadesátníci shledávali ve dvou zásadních postupech.

Jedním byl návrat k tradicím a druhým tzv. poevropštění. Jejich snaha se soustředila na tradice, ve kterých jsou promítnuty největší ctnosti Španělů. Jednalo se například o hrdinství a odvahu usilovat o vznešené ideály. Poevropštění Španělska mělo spočívat v jeho povznesení na stejnou úroveň dobové evropské kultury. Rok 1898 tedy byl mezníkem k obrodě španělství. Představitelé této nové generace se zabývali niternými úvahami, které byli plné úzkosti o španělském národě a jeho úloze v dějinách lidstva. Tázali se o podstatě španělství a hledali tak příčiny úpadku. Tímto sebepoznáváním zároveň hledali možné zdroje řešení.⁵

V publikaci Dějiny španělské literatury můžeme najít následující definici. „Termínem *generace roku 1898* se ve španělské literární historii označuje skupina spisovatelů, kteří začali tvořit na přelomu 19. a 20. století a jejichž profil jakožto „generace“ se vyhranil právě v ovzduší vyvolaném osudnou porážkou.“⁶

Dle Donalda L. Shawa se na Generaci 1898 můžeme dívat ze tří úhlů. Jedním z nich je obnova ideálů a přesvědčení, druhým je interpretace související se španělským problémem z hlediska mentality, tedy politických, ekonomických a sociálních problémů a třetím hlediskem je literatura jako odraz dobových problémů.⁷ První překážkou při zkoumání působení generace 98 je jejich tendence k přehánění. Například u Azorína, který se vyznačoval sociálním protestem. Právě Azorín provokativně charakterizoval dobovou moderní španělskou literaturu jako kritiku sociální a politickou.⁸

5 Unamuno, Miguel de. *Ábel Sánchez*. s. 133-134.

6 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*. s. 171.

7 Shaw, Donald, L. *La generación del 98* s. 30-31.

8 Shaw, Donald, L. *La generación del 98* s. 33.

První kolektivní aktivitou, která pojila představitele generace bylo zatčení Pedra Crominase a dalších anarchistů, které se událo v ulici Cambios Nuevos v Barceloně 7. června roku 1896. Mnoho španělských intelektuálů podporovalo zatčené skrze literární polemiky a manifestace.⁹

Boraja a Azorín byli dobrými přáteli a v roce 1900 společně podnikli cestu do Toleda, kde se setkali s Juliem Burrellem, vlivným novinářem a politikem. Jejich návštěvu zaznamenali ve svých dílech. Azorín v díle *Vůle* (*La voluntad*) a Baroja v *Camino de perfección*.¹⁰

V 19. století byl sice proběhla obroda ve španělské literatuře, ale v jiných kulturních oblastech bylo Španělsko značně zaostalé, například ve filozofii a vědě. Důvod můžeme hledat v politické situaci Španělska. Za vlády Karla IV. a následně Ferdinanda VII. nebyl prostor pro rozvoj v kulturní oblasti. Byli zavřeny divadla i univerzity a byla omezena publikační činnost některých časopisů. V následujícím období také probíhaly neustále změny v politické sféře a proběhly různé nepokoje a povstání. To bylo důvodem, proč Španělsko zůstávalo v 19. století zaostalou zemí oproti evropským státům.¹¹

V hospodářské oblasti Španělsko také zaostávalo, neboť zde doznívaly prvky feudalismu. Naopak v ostatních evropských zemích se neslo 19. století v duchu kapitalismu. Literatura tak ve Španělsku hrála velmi důležitou roli, protože nebyla vázána na státní moc či na hospodářství, jako tomu bylo například u činnosti univerzit. Právě díky této ekonomické nezávislosti se mohla literatura rozvíjet a přinést nové impulzy, které Španělsko nutně potřebovalo. Zároveň se emigranti mohli setkat s novými evropskými proudy a načerpat tak nové poznatky.¹²

9 Shaw, Donald, L. *La generación del 98s*. 34.

10 Shaw, Donald, L. *La generación del 98 s*. 38.

11 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 171 - 172

12 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 171 - 172

Je zapotřebí poznamenat, že i přes výše uvedené tendence se mohla literatura přeci jen rozvíjet jen v určitých mezích, neboť měla své dané možnosti.¹³ „Jestliže se v 19. století obrodila, pak jen do stupně úměrného daným možnostem. Nestala se ještě jako celek literaturou velikou, srovnatelnou se zlatým věkem. A na sklonku století, v ovzduší restaurační prostřednosti, začala i ona, zejména v poezii a v dramatu, stagnovat, zaostávat, upadat.“¹⁴

Právě proti obecné zaostalosti se Generace 1898 vymezovala. Je patrné, že tendence o obrodu zde existovaly již před touto generací, ale koloniální úpadek roku 1898 byl vlastně poslední kapkou, byl událostí, která se dostala do veřejného povědomí. Tato skutečnost odhalila opravdový úpadek španělské země a otevřela Španělům oči.¹⁵ „Španělská tragédie vyvstávala před jejich zraky v celé své nahotě a drala se přímo do jejich vlastního života.“¹⁶

A právě tento rok byl pojícím článkem mladých intelektuálů, který propojil jejich individualitu ke společné činnosti. Odmítali přítomnost, nedávnou minulost a současné vládnoucí vrstvy. A i v literárním projevu se odlišovali od předešlých spisovatelů. Nedávali důraz na přesné zobrazení skutečnosti, realitu vnímali jako subjektivní prožitek člověka. Zde dochází k značnému odklonu od realismu a naturalismu ve španělské literatuře. Důležitou roli zde hraje subjekt, protože jsou zde nejdůležitější niterné pocity, které následně určují vnímání reality světa a života.¹⁷

Ve stylovém vyjádření se osmadvadesátníci soustředili hlavně na střídmost a důstojnost a můžeme sledovat určitou odstíněnost. Celková obroda Španělska je závislá na poznání vlastních kulturních kořenů. Generace 1898 usilovala o poznání španělského národa a země. I proto jsou úvahy těchto intelektuálů plná úzkostných a teskných úvah, a to jak o minulosti španělského národa tak i o jeho budoucnosti. Hledali v minulosti příčiny současného úpadku a zároveň zdroje k jeho řešení. Setkáváme se zde se stoicismem, abulií, individualismem a kainismem, které tato generace ve svých úvahách přinesla a které i v následujících dobách provázeli španělské myšlení.¹⁸

13 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 171 - 172

14 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 172.

15 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 172-173.

16 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 295.

17 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 172-173.

18 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 172-173.

Je však nutné poznamenat, že snahy Generace 1898 o obrodu se nacházely ve značných rozporech, neboť se jejich myšlení vyznačovalo pesimismem a skepsí, což zároveň bránilo v možnost obrody. Zároveň charakteristický individualismus neumožňoval kolektivní snahy k různým činům. Na jedné straně stály snahy o vytvoření moderní civilizace, na druhé výrazná skepse k moderní civilizaci samotné. Zároveň se osmadvadesátníci nijak zvlášť nezabývali sociálními otázkami. A to bylo zároveň překážkou k obrodě, o kterou tak usilovali.

Svým individualismem, nezájmem o sociální situaci a nezájmem o vládnoucí vrstvy se dostali do značně omezené sféry působení. Na své straně tak vlastně měli pouze liberálně smýšlející inteligenci, což neumožňovalo dostatečný vliv.¹⁹ Zároveň jejich finanční nezávislost vedla k finančnímu omezení, neboť jejich publikační činnost nebyla zdrojem obživy. Vydávali své knihy na vlastní náklady. Hlavní propagace idejí těchto intelektuálů byla v rukou konzervativců.²⁰ Generace neměla důvěru v budoucnost a existenci. Z tohoto hlediska je filozofie Generace 98 katastroficky negativní.²¹

Právě skepticizmus, tragické pocity a nevíra v život byli typické pro představitele Generace 98. Stavěli se proti starému systému monarchie a proti vládnoucím vrstvám. Poukazovali na hledání reforem, které by Španělsko vyvedlo ze špatných podmínek. Vymezovali se proti předchozím generacím a proto se ubírali k jinému literárnímu projevu. Odsuzovali španělský realismus a naturalismus, který byl pouhým popisem skutečnosti. Jejich projev se blížil spíše k evropskému symbolismu a impresionismu, neboť hledali neobyčejné formy projevu a záleželo jim na obsahu díla a jeho poslání.²²

19 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 174.

20 Shaw, Donald, L. *La generación del 98*. s. 28.

21 Shaw, Donald, L. *La generación del 98*. s. 29.

22 Milička, Karel. *Od realismu po modernu*. s. 307-308.

Z literárního hlediska jsou intelektuálové této generace ovlivněni převážně symbolismem francouzským a naturalismem. Například Verlainem a Zolou. Výrazný vliv na ně také měl tzv. krausismus, filozofie německého profesora Krause, která se vyznačuje humanitním idealismem. Ten se vymezuje proti Marxovi a Engelsovi. Ve Španělsku tento směr získal velký ohlas, na rozdíl od Německa. Španělští spisovatelé se příliš nezabývali sociálními záležitostmi jako tomu bylo v Evropě. Poukazovali spíše na bídné podmínky v nižších společenských třídách, ale nijak výrazně. Před Generací roku 1898 stál spíše úkol se odlišit od předchozích generací. Sami se snad stali předchůdci následujících generací. Závěrem 19. století se ve Španělsku můžeme setkat s tzv. modernismem. Neklade význam stylistickému projevu. I Unamuno byl tímto vlivem ovlivněn, ale nijak systematicky jej nerozvíjel.²³

V této době se Španělsko ocitalo v kulturní a jazykové izolaci, kterou však Miguel de Unamuno dokázal překonat. Unamuno totiž disponoval znalostí více než deseti jazyků a to mu poskytlo znalost evropské vědy i filozofie. Díla četl v originále a vedlo ho to k hledání impulzů ve španělském prostředí. Unamuno se zabýval niterním vnímáním člověka a tím se snažil ukázat obecné záporné rysy lidské podstaty jako je závist, lhostejnost a omezenost současného člověka. Unamuno ve svých dílech uplatňuje skryté a poznatelné významy slov.²⁴

Představitelé této generace viděli příčinu špatné dobové situace v pohrdání cizími kulturami. Zároveň poukazovali na skutečnost, že Španělé nedostatečně znají vlastní kulturu a tradice. Tím pádem je Španělsko odloučeno nejen od evropských tradic, ale i od svých vlastních. Jak uvidíme dále i u Unamuna, tito intelektuálové hledali nové impulzy v evropské kultuře. Zároveň soustředí svoji pozornost na španělské dějiny a tradici, usilují o jeho lepší poznání. Usiluje o poznání národní historie a tím pádem o povznesení Španělska na lepší úroveň. Představitelé Generace 1898 nebyli až na pár výjimek akademicky vzdělaní. Tohoto vzdělání se dostalo pouze Unamunovi, Barojovi, Azorínovi nebo bratrům Machadovým.²⁵

23 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 296-297.

24 Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna*. s. 90-93.

25 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 295-296.

Všechny představitele však pojil zájem o filozofii, převážně o francouzské encyklopedisty (Rousseau) a německé klasické filozofy (Hegel, Kant, Leibniz).²⁶ „Avšak literární generace roku 1898 je generací anarchistickou, pesimistickou, nihilistickou; její hlavní duchovní potravou je proto Nietzsche, Schopenhauer, Kierkegaard.“²⁷

26 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 295-296.

27 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 296.

Modernismus

Často bývá tato generace spojována s modernismem, uměleckým proudem, který se objevuje ve stejném období. Španělský modernismus se však vyznačuje odlišnými rysy oproti americkému modernismu.²⁸ Modernismus přinesl značné obohacení básnického jazyka. Usiloval o obohacení básnictví skrze fantazii a imaginaci. Modernismus tedy nespočíval jen v literární formě, ale obohatil i tematiku. Ačkoli bychom modernismus mohli považovat v první řadě za estetický směr, byl odrazem nového ideologického smýšlení. Proto se modernismus rovněž promítl i ve filozofii. Jak tvrdí Juan Chabás ve své publikaci *Dějiny španělské literatury*, šlo o hnutí, které odráželo individuální a subjektivní postoje, které jsou stále ve své podstatě ještě romantické. K jejich dovršení dochází právě na přelomu 19. a 20. století, což umožnily právě specifické dobové podmínky.²⁹

Podíváme-li se na odlišnost španělského a amerického modernismu, najdeme je na první pohled ve formálním zobrazení. Americký modernismus kladl důraz na formální okázalost a zdobnost. Vyznačuje se například okázalými ornamentálními prvky. Vyznačuje se sice vlasteneckými prvky, jako je tomu u španělského modernismu, nýbrž forma zde převládá nad obsahem. Naopak u španělského modernismu je otázka vlastenectví natolik významná a trýznivá, že se zde neklade důraz na formální vyjádření. Celkově je španělská modernistická poezie zaměřená na niterné pocity a nevyznačuje se vnější okázalostí.³⁰

Překážkou pro pochopení generace je prvotní sociální protest, který můžeme najít v raných dílech těchto intelektuálů, jako například u Azorína.³¹

28 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 297.

29 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 305.

30 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 305-306.

31 Shaw, Donald, L. *La generación del 98*. s. 33.

Jak bylo již zmíněno Generace 1898 se často obracela ke Kastilii. Například si můžeme uvést Machadovo dílo *Kastilské pláně*. Většinou však představitelé této generace z Kastilie nepocházeli. Důvodem byl charakter samotní Kastilie a to co vyznačovala. Důvod vidí Josef Forbelský v její samotné podstatě. V publikace *Dějiny španělské literatury 20. století* jej formuluje následovně.

„Kastilie, vyprahlá, strohá, drsná, k člověku skoupá a nepřátelská, a proto ho nutící k nejvyššímu vypětí vůle a energie v boji o život, a zároveň oduševnělá, vznešená, majestátní, jevila se jim jako zhmotnění španělské duše, z ní odvozovali podstatu španělství.“³²

Generace 1898 bývá často spojována s literárním hnutím zvaným modernismus, ale oproti představitelům generace 1989, kteří se zaměřovali na nacionální problémy, modernisté zaměřovali pozornost na celosvětové problémy.³³ Modernismus je nejvíce spojován s hispánským básnictvím na přelomu 19. a 20. století. Tento básnický projev, jak v Americe nebo ve Španělsku, je prodchnut parnasismem a symbolismem. Parnasismus přinesl do básnictví nové kulturní vlivy, které se v té době považovaly za exotické. Oba dva směry se vymezovaly vůči předchozím uměleckým proudům. Symbolismus přinesl nový přístup k vnímání skutečnosti, zvláště skrze hledání skrytých významů.

Tento nový modernistický proud byl španělské Generaci 1898 zpřístupněn skrze Hispanoameričana Rubéna Darío, který právě roku 1898 navštívil Španělsko jako delegát.³⁴ Juan Ramón Jiménez, který se narodil roku 1881, chápe španělský modernismus jako ideologický. Nahlíží na něj jako na nový přístup z hlediska hodnot v druhé polovině 19. století. A právě z tohoto hlediska Jiménez považuje Miguela de Unamuna za ideologického modernistu.³⁵

32 O. Bělič, Forbelský, J. *Dějiny španělské literatury*, s. 173-174 CITACE

33 Shaw, Donald, L. *La generación del 98*. s. 20

34 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 163.

35 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 163-170.

Jak vyplývá z již uvedených skutečností, často se Generace 1898 a modernismus překrývaly. V publikaci *Dějiny španělské literatury 20. století* tvrdí Josef Forbelský. „Nepochybně oběma uskupením a směrům bylo společné odmítnutí předchozí realisticky a naturalisticky orientované literatury a úsilí o nový básnická jazyk. Diference lze tudíž hledat ne tolik na poli estetických snah, jako spíše v oblasti zájmů o otázky společenskopolitické.“³⁶

Koncem 19. století již byl vyčerpán realistický i naturalistický román a právě Miguel de Unamuno, Azorín a Pío Baroja přinesli novou podobu španělskému románu konce 19. století. Unamuno jej obohatil o své nivoly, Azorín lyrickým impresionismem a Baroja sice navázal na realismus, ale dodal mu novou podobu.³⁷

36 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 32.

37 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 55.

Poevropštění Španělska

K tématu o obrodě španělství se Unamuno vymezuje ve svém díle *Španělské essaye*. Unamuno se táže po základních hodnotách, kterými se má vyznačovat obroda španělského národa. Definuje tak dva pojmy – evropský a moderní.³⁸ „Musíme být moderní..., musíme být evropští..., musíme se zmodernisovat..., musíme kráčet s duchem doby..., musíme se poevropštit“; tak znějí běžná rčení.“³⁹ Unamuno poukazuje na neurčitost těchto dvou pojmů. Oba termíny se vyznačují myšlenkou, která je značně neurčitá. A spojením těchto dvou nedefinovatelných pojmů „evropsky moderní“ tak zákonitě nemůžeme dojít k žádné určitější myšlence.⁴⁰

„A táži se znova: a vězí snad to, že se necítíš ani evropský, ani moderní v tom, že jsi Španěl? Jsme my Španělé v hloubi neschopní poevropštění a zmodernisování? A je-li tomu tak, můžeme být zachráněni? Jest jenom život moderní a evropský?“⁴¹

Unamuno se neztotožňuje s určitými hodnotami, na kterých se zakládá evropská kultura. Vymezuje se například proti evropské vědě a ortodoxnosti, kterou se současná věda vyznačuje. Unamuno zastává názor, že věda zbavuje lidi moudrosti. Věda totiž mění člověka v individuum, které disponuje jen množstvím vědomostí, nikoli však samotnou moudrostí. Věda pomáhá lidem zlepšit život, nachází k tomu různé prostředky a inovace.⁴² Avšak Unamuno vidí situaci následovně. „Moudrost jest vědě tím, čím jest smrt životu, nebo chcete-li, moudrost jest smrti tím, čím jest věda životu. Předmětem vědy je život, předmětem vědy je smrt.“⁴³

38 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 7.

39 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 7.

40 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 8.

41 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 8.

42 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 8-10.

43 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 10.

Unamuno se vymezuje vůči Spinozovy tezi, kterou můžeme nalézt v díle *Etika*. Na této myšlence můžeme sledovat Unamunovu kritiku současné vědy a pojetí moderního evropského člověka. Spinoza tvrdí, že není důležité přemýšlet o smrti, neboť svobodného činí člověka uvažování o životě. Unamuno zde poukazuje na transformaci vědy v tomto spinozovském pojetí. Přijmeme-li tuto tezi, znamená to, že se moudrost stává pouhou vědou. A zde se dostáváme k evropskému pojetí svobodného člověka. Ideální moderní člověk je totiž zbaven nejvyššího utrpení z životní tísně. Jeho hlavním životním cílem je hledání štěstí a to jak svého osobního, tak hledá cesty k tomu, jak učinit šťastnými ostatní.⁴⁴

Unamunovo zastává názor, že španělské myšlení není vědecké, ale vyznačuje se moudrostí. Je plné hlubokého procítění a zároveň bolesti. A to je právě zásadním rysem, kterým se španělská kultura odlišuje od evropské kultury. Unamuno vidí problém v tomto, že evropská kultura klade důraz na oproštění se od myšlenek na smrt a lidskou konečnost.⁴⁵ „A myslí a uvažuje se o ní polovičatě, neboť bychom chtěli být evropští a moderní a zůstat přitom Španěly, a to není možné.“⁴⁶

Unamuno však poukazuje na to, že tímto nemyslí ustrnout v nečinnosti, ale přemýšlí nad tím, čím se právě Španělé ve své duchovní podstatě odlišují evropské moderní kultuře. „Myslím, že můžeme pěstovat svou moudrost, využívat vědy jenom jako prostředku a učiniti správná opatření, aby neporušila našeho ducha.“⁴⁷ Unamuno tvrdí, že věda má být chápána jako příprava k moudrosti. Španělská láska k moudrosti nemá však směřovat k odmítnutí vědy, ale uchopit ji jako prostředek k dosažení moudrosti. Tak je tomu i u života a smrti. Život je přípravou na smrt a čím lepší je život, tím lepší je příprava ke smrti.⁴⁸

44 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 10-11.

45 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 10-11.

46 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 12.

47 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 13.

48 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 13-16.

Unamuno se zamýšlí nad tím, že samotné slovo smutný bývá spojováno s něčím nepříjemným. Však tak to on sám necítí. Unamuno totiž odmítá žoviálnost a lehkomyšlnost. Vymezuje se tak například proti Barojovi, neboť ten cítí smutek z toho, že se těmto vlastnostem Španělům nedostává. Unamuno poznamenává, že kdyby tomu tak bylo, znamenalo by to ztrátu podstaty španělství. Zároveň by to nevedlo k tomu stát se Evropany. Národ, který postrádá myšlenky na smrt a soustředí se pouze na život, se připravuje o hloubku procítění života. Každý se totiž jednoho dne rozloučí se světem.⁴⁹

Poevropštění Španělska má probíhat na základě převzetí jiných kulturních evropských hodnot. Španělé jsou definováni na základě povrchních dojmů a nejsou pochopeni ve své podstatě. Unamuno poukazuje na to, že jiné národy přistupují k ostatním národům dle svých priorit. „Ale to, co dělají, je docela přirozené, neboť lidé chtějí, aby se jim říkalo totéž, co myslí, aby byli utvrzováni ve svých předsudcích, zálibách a pověrách: lidé chtějí být klamáni. A tak tomu jest.“⁵⁰

Zároveň Unamuno poukazuje na skutečnost, že každý národ je usměřňován duší svých předchůdců. Ve chvíli, kdy je na národ působeno nějakým modelem zvenčí, modelem, který není danému národu vlastní, nedojde k patřičné reakci. Dochází k deformaci samotného ducha národa. A Unamuno zde dochází k pozoruhodnému pozorování. Podíváme-li se na známé Španěly, na ty, kteří jsou v evropském povědomí považováni za ryze španělské, jsou ve skutečnosti poevropštělí. Jsou nejvíce vzdáleni španělské duchovní podstatě. Naopak Unamuno sleduje, že ti, kteří jsou chápáni jako exotičtí nebo například jak Unamuno používá termín pofrancouzštělí či pogermánštělí, jsou nejvíce spojeni s duchovní podstatou Španělska.⁵¹

„A z čeho pochází ten rozpor? Nevím, ale předpokládám, že vězí v důvodech, které nutí lidi k tomu, aby se u nás snažili udělat vědce z někoho, kdo se k tomu nehodí, a žádat logiku po vášnivci a svéhlavci.“⁵²

49 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 13-16.

50 .Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 17.

51 .Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 20-21.

52 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 21.

Zde se u Unamuna dostáváme také i k otázce španělské literatury. „Nic není tak nesnesitelné, jako pofrancouzštělá španělská literatura; nic není falešnějšího, prázdnějšího a nepříjemnějšího nad španělského spisovatele, vyspěvší v napodobení literatury francouzské.“⁵³ „A my Španělé jsme většinou spíše vášniví než smyslový, a spíše svéhlaví než logičtí. Jsme takoví a musíme takoví zůstat. To jest musíme se takovými znovu stát, neboť snad již nejsme ani zdaleka takoví, jací jsme bývali v jiných dobách.“⁵⁴

Unamuno zastává názor, že interakce mezi národy vzniká na základě boje, útoku. Jedni si podle vzoru svého chtějí podmanit druhé. Problém však vzniká ve chvíli, že přijmeme-li model druhých nejenom, že se nestaneme jimi, ale dokonce to vede k tomu, že se stáváme, jak sám Unamuno tvrdí, nikým. Unamuno tuto skutečnost přirovnává k potravě. Potřebujeme zabíjet jiné tvory, abychom se skrze ně mohli žít. Ale to znamená, že je tím zabijeme, zničíme jejich ducha. Stejná situace vzniká ve chvíli, chceme-li přijmou ducha cizího národa. Musíme si jej podmanit a zničit.⁵⁵

„Jsem hluboce přesvědčen, třebas je mé přesvědčení zcela svéhlavé – a tím hlubší, čím svéhlavější, neboť tak tomu bývá s pravdami víry – jsem, pravím, hluboce přesvědčen, že pravé a hluboké poevropštění Španělska, to jest strávení oné části evropského moderního ducha, který se může stát duchem naším, nenastane dříve, dokud se nepokusíme zaujmout své místo v duchovním řádu Evropy, dokud do Evropanů nevnutíme to naše, kořenně naše, náhradou za jejich, dokud nepošpanělštíme Evropu.“⁵⁶

53 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 22.

54 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye* s. 24.

55 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 26-29.

56 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 26.

Unamuno často zmiňuje pojem svéhlavost. Chápe ji jako určitou vášeň, kterou si však v žádném případě nesmíme zaměňovat za pouhý rozmar. Svéhlavost je vlastně odhodlanost ve svém přesvědčení a je odrazem životní pravdy každého člověka. Především v Unamunově pojetí španělského člověka.⁵⁷ „Vášeň ujišťuje a svědectví dosvědčení jejího tvrzení je v síle, s jakou je dotvrzována. Jiných důkazů nepotřebuje.“⁵⁸ „Bude tedy mými posledními slovy, zatímco se chystám k myšlenkám, jak by bylo možno pošpanělštit Evropu, že nic, co zasluhuje být dokázáno, nemůže býti prokázáno, ani popřeno.“⁵⁹

Jak bylo výše ukázáno, Unamuno přišel s inovativní myšlenkou pošpanělštit Evropu. Důvode můžeme shledávat na pozadí dobových historických událostí. Když totiž Unamuno viděl, jak je Evropa propadá do totalitních režimů a ideologií, což se dělo v duchu pokroku, oddělil se od své dřívější představy poevropštění.⁶⁰ „Hranice Španělska přesáhl svým vlivem Unamuno, umírající v roce 1939. Esejem *Tragický pocit života v lidech a v národech* dokázal – jak si to původně představoval – „hispanizovat“ evropské intelektuály. Stal se pro ně svébytným předchůdcem evropského literárního a filozofického existencialismu.“⁶¹

„Člověk z masa a krve, člověk, který se rodí, trpí a umírá – především umírá – člověk, který jí, pije, spí, hraje si, myslí a chce, člověk, kterého vidím a slyším, bratr, opravdový bratr.“⁶² Unamuno chápe člověka jako nejvyšší předmět filozofie. Staví individualismus do popředí. Samotnou filozofii přirovnává spíše k básnictví, nikoli k vědě. Věda je prospěšná k životu a rozvíjí myšlení, ale je pouze objektivní. Na první místo Unamuno staví cit a niterné vnímání každého individua. Z toho vychází veškeré vnímání světa a života člověka.⁶³

57 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 28.

58 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes* s. 28.

59 Unamuno, Miguel de. *Španělské essayes*. 29.

60 Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna*. s. 20.

61 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 32.

62 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 11.

63 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 11-16.

Dle tradice je člověk tvor rozumový. Unamuno však tvrdí, že člověk je převážně tvor afektivní, tedy citový. Právě cit je aspektem, který člověka odlišuje od jiných tvorů. Předmětem filozofie tak má být v první řadě člověk. Samotná jedinečnost každého člověka spočívá na dvou principech. Jedná se o princip jednoty a princip trvání. Jednotu shledává Unamuno v jednotě těla v prostoru a v jeho jednání a cíli. Každý člověk jedná za určitým cílem a čím více je člověk jednotnější ve svém jednání, tím více je člověkem. Druhým principem trvání míní Unamuno trvání v čase. Zde hraje ve vývoji roli paměť. Právě na paměti se zakládá jak individuální osobnost, tak osobnost národa.⁶⁴

„Žijeme ve vzpomínce a vzpomínkou a náš duševní život je v základě vzato jen úsilí vzpomínky o setrvání, o buzení nadějí, úsilí minulosti o to, aby se stala budoucností.“⁶⁵ Každý člověk tím, čím je a nemůže být nikým jiným. Tak je tomu i u národa. Nelze narušit jednotnost a následující trvání nějakou změnou zvenčí, která nepřísluší jedinečnosti člověka nebo národa. Změna je možná jen za předpokladu, že předmět změny zůstane stále sám sebou. V Unamunově filozofii je člověk cílem sám. Není pouhým prostředkem.⁶⁶

„Bolest je podstatou života a kořenem osobnosti, neboť jenom ten, kdo trpí, je bytost. A je vesmírná; a tím, co nás spojuje se všemi bytostmi, je bolest, vesmírná nebo božská krev kolující všemi. Co jiného než bolest je to, co nazýváme vůlí?“⁶⁷ „Bolest je něco duchového, je to nejbezprostřednější projev vědomí, že tělo nám bylo dáno možná jen proto, aby dalo bolesti možnost projevit se. Kdo nikdy netrpěl, nemá vědomí sebe.“⁶⁸

64 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 11-16.

65 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 16.

66 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 17-18

67 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 152.

68 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 156.

Unamuno kritizuje racionalismus. Racionalismus jako materialistickou nauku, která zakládá pouze na rozumu. Jeho kritika je nasměrována na popírání nesmrtnosti individuální duše, kterou se materialismus vyznačuje. Unamuno poukazuje na to, že nevíme co je to hmota a stejně tak netušíme co je to duch. Tak je tedy hmota pouhou ideou a Unamuno tak tvrdí, že materialismus se tak stává idealismem. Rozum funguje jako překážka k naší touze po osobní nesmrtnosti a jak sám Unamuno tvrdí je vlastně nepřítelem života.⁶⁹

„Mysl hledá smrt, protože život jí uniká; chce zastavit, proměnit v led prchavý proud. Chceme-li něco pochopit, musíme to ve své mysli uhnísti, zabít. Chceme-li analyzovat nějaké tělo, musíme je zkaziti anebo zničit. Věda je hřbitov mrtvých ideí, třebaže z nich vzniká život.“⁷⁰ Pro rozum je pravdivé to, co je prokazatelné. Ale rozum není schopen uspokojit lidskou touhu po nesmrtnosti. Dle Unamuna se je racionalismus projevem duševní prázdnoty. „Mám vám znovu vykládati o svrchované prázdnotě kultury, vědy, dobra, pravdy, spravedlnosti ... o všech těch krásných pojmech, jestliže nakonec, po několika dnech nebo po několika milionech století – což v našem případě je totéž – nemá již zbýti žádné lidské vědomí, které by mohlo vnímat kulturu, vědu, umění, dobro, pravdu, krásu, spravedlnost a všechno to ostatní?“⁷¹

Racionalismus sice přináší podněty k životu a přesvědčuje lidi o tom, jaké jsou důvody z životu a k práci, ale lidské vědomí je odsouzeno k zániku. Věda slouží k uspokojení potřeb našich myšlenkových potřeb, převážně logických. Ale není schopna postihnout lidské potřeby citové a naší touhu po nesmrtnosti. Rozum a život tak jsou v kontrastu.⁷² „Vrcholným triumfem rozumu, schopností analytickou, to jest destruktivní a rozkladnou, jest to, že uvádí v pochybnost svou vlastní platnost.“⁷³

69 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 65-72.

70 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 72.

71 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 76.

72 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 76 – 82.

73 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 82.

Lidská touha po nesmrtelnosti se nedá rozumově potvrdit a rozum není schopen postihnout lidský život a jeho účel. Zároveň Unamuno tvrdí, že víra, život a rozum jsou nutností. Rozum a víra jsou sice v rozporu a vedou mezi sebou vzájemný boj, ale nemohou existovat bez sebe navzájem. Je to dáno tím, že iracionální potřebuje být racionálně vysvětlováno a zároveň rozum se uplatňuje na iracionální rovině. Podobný princip můžeme sledovat i v boji u jedinců i u národů. Bojem se vymezují vůči sobě a zároveň se tak i sblížují. Stejnou tendenci také vidíme u filozofie a náboženství. Jsou si navzájem nepřáteli a proto se vzájemně potřebují.⁷⁴ „Není náboženství bez nějakého podkladu filosofického, ani filozofie bez kořenů náboženských; žijí ze sebe navzájem.“⁷⁵

74 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 87 – 90

75 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a v národech*. s. 89.

Ángel Ganivet

Ángel Ganivet, který se narodil roku 1865 a zemřel již roku 1898 patří k významným španělským spisovatelům druhé poloviny 19. století. Roku 1897 vydal své esejistické dílo *Španělské idearium*, které se věnuje španělské identitě a díky kterému je považován za předchůdce Generace 1898. Ángel Ganivet patří mezi první autory, kteří se vymezují k otázce španělské obnovy. Právě na Ganivetovo dílo *Španělské idearium* se mnozí představitelé generace osmadvacátníků odkazují. Proto si přiblížíme zásadní úvahy Ganivetovi. Zajímavé je, že se zde můžeme setkat jak s názory, které byly podmíněny dobou, ve které Ganivet žil a které slouží spíše z hlediska historické hodnoty, ale také se setkáváme s tezemi, které nabyly na aktuálnosti později a proto je *Španělské idearium* zajímavým dílem i v současné době.⁷⁶

Jak již bylo výše zmíněno, ideovým základem španělské kultury konce 19. století je stoicismus. Ángel Ganivet jej chápe jako hluboký prvek španělství. Odkazuje se na určitý typ stoicismu. Konkrétně na přirozený stoicismus, který můžeme sledovat u Seneky. Ganivet shledává Senekův stoicismus za ryze španělský. Ganivet jej definuje následovně a považuje jej za typický španělský postoj. „Celé Senekovo učení se dá shrnout do této poučky: Nepřipust', aby se tvé duše zmocnilo něco, co je ti cizí; myslí na to, že uprostřed životních strastí máš ve svém nitru obrovskou energii, něco silného a nezničitelného jako diamantová osa, okolo níž se točí události tvořící zápletky každodenního života; ať už jsou události, které na tebe dolehnou, jakékoli, ať už jsou takové, jimž říkáme příznivé, nebo takové, jimž říkáme neblahé, nebo takové, které tě svým dotekem mohou ponížít – drž se stále tak pevně a hrdě, aby se o tobě alespoň mohlo vždycky říkat, že jsi skutečný muž.“⁷⁷

76 Ganivet, Ángel. *Španělské idearium*. s. 135.

77 Ganivet, Ángel. *Španělské idearium*. s. 3.

Ángel Ganivet zastává názor, že na intelektuální vývoj Španělska se lze dívat pouze z ohledem na kontrast k duchovnímu, kterým se vyznačují ostatní území. Každé území, každý ostrov či poloostrov se vyznačuje svým neměnným charakterem. Existují tak kontinentální duše. Území každému člověku udává jeho myšlenkový vývoj. A v tomto smyslu je Španělsko svým způsobem ostrovem, neboť dle Ganiveta neexistuje jiný poloostrov, který by se vyznačoval znaky ostrova. Mínil tím fakt, že Španělsko je díky Pyrenejím hradbou, která Španělsko odděluje a zachovává tím svou nezávislost. Španělsko si prošlo řadou invazí a to jej nutilo ke stále většímu úsilí o zachování své vlastní nezávislosti. Ve Španělsku tak Ganivet shledává převahu ducha teritoriálního.⁷⁸ „Duchovní syntézou země je její umění. Mohlo by se říci, že teritoriální duch je jádrem: náboženství mozkem; válečnický duch srdcem; právnícký duch svalstvem a umělecký duch je nervovým pletivem, které to všechno propojuje, sjednocuje a dává do pohybu.“⁷⁹

„Výchozím bodem obnovy celého španělského života nemůže být nic jiného než soustředění veškeré naší energie dovnitř našeho teritoria. Je třeba uzavřít závory, klíči a zámky všechny brány, kudy španělský duch ze Španělska unikal, aby se rozlil do čtyř světových stran, ...“⁸⁰

78 Ganivet, Ángel. *Španělské idearium*.s. 18-24.

79 Ganivet, Ángel. *Španělské idearium*.s. 38.

80 Ganivet, Ángel. *Španělské idearium*. s. 78.

Pío Baroja y Nessi

Pío Baroja y Nessi se narodil roku 1872 v Baskicku ve městě San Sebastiánu v rodině liberálního důlního inženýra. Dostalo se mu lékařského vzdělání a působil jako lékař na venkově. Medicíně se však dlouho nevěnoval, ale byla mu značnou životní a názorovou inspirací. V jeho vnímání světa jako bychom mohli shledávat určitý biologický přístup, určitý darwinistický přístup. Takovéto vnímání světa si Baroja promítal do svých osobních přístupů tak také do společenských obecných oblastí. Baroja se po ukončení své lékařské dráhy pokusil podnikat v pekařství, které zdědil, ale opět u této činnosti nezůstal. Opět mu byla osobním přínosem z hlediska mezilidských vztahů. Baroja však nachází uplatnění v oblasti literární, protože začíná psát do novin. Skrze tyto periodika vyšla Barojovi jedna z prvních povídek. Prvním kompletním dílem, které Baroja zveřejnil roku 1900 byl povídkový soubor *Ponuré životy (Vidas sombrías)*.⁸¹

Následujících dvanáct let znamenalo pro Baroja neplodnější období, ve kterém zveřejnil desítky románů. Vzhledem k tomu, že velmi cestoval, můžeme v se v jeho románech setkat s líčením jeho zážitků z cest po Evropě, například Itálie či Anglie. Z jeho rozmanité tvorby můžeme uvést trilogii *Strom poznání*, která je považována za jeho vrcholné dílo. Sám Baroja jej považoval za svůj nejlepší filozofický román. Baroja do tohoto díla promítl svoji vlastní filozofii a je odrazem i smýšlení jeho doby. Jeho filozofické myšlení je zde ovlivněno četbou Kanta či Schopenhauera. V díle se skrze své postavy Baroja vymezuje vůči vědě (*strom poznání*). Tu dává do kontrastu se stromem života. Poukazuje na rozum a vůli. Tato myšlenka je odrazem dobového vlivu scientismu, neboť ten zakládá na vědeckém poznání. Zároveň zde můžeme ve filozofických tezích shledávat vlivy konce 19. století. Jsou jimi například třídní boj marxismu či spencerismus.⁸²

81 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 55-61.

82 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 55-61.

Trilogie Strom poznání se vyznačuje znaky tzv. bildungsrománu, tedy román formování. Jedná se o podobu románu, ve kterém se objevuje aspekt hledání individuální totožnosti. Objevují se zde předěly v životních zkušenostech. Vývoj života a poznání. Baroja byl uznávaný díky svému diskonformnímu realismu a uměleckému projevu. Baroja považoval svou literární činnost jako psychologický a dokumentární odkaz. Sám v ní nehledal filozofické hodnoty. Z hlediska literární formy by měla být spontánní. Samotné skladě románu nevěnuje pozornost. Baroja dával přednost pozorování. Své zkušenosti a dojmy postupně vkládal do svých děl a proto se příliš nezabýval něčím neskutečným. Trilogie Strom poznání je koncipován převážně jako dialogy mezi postavami, ale na rozdíl od předešlé realistické prózy je jeho projev strohý. Zároveň Baroja skrze vnější popis dává nahlížet do charakteru postav. Jeho realistický román je zásadním rozvojem nové španělské prózy. Dokonce je předzvěstí poválečného neorealismu.⁸³

„Nové umění považoval za zmatek a za slovíčkaření. Nevěřil, že se umění pomíjením lidských stránek ve svém obsahu zjemňuje a tříbí. Naopak soudil, že je-li umění autenticky lidské, získává současně svou hodnotu.“⁸⁴

V období do roku 1912 se v Barojových románech setkáváme s prvkem formování hlavního hrdiny a s intelektuálním anarchismem, který je příznačný této době. Anarchismus se vymezoval proti státnímu či sociálnímu řízení nebo církvi. V tomto období tvoří román plné děje a akce. Zde se nezaměřuje na psychologický odkaz, ale děj je mu živostí, projevem života a jeho změn.⁸⁵

83 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 55-61.

84 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 61.

85 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 61-63.

Azorín

Vlastním jménem José Martínez Ruiz se narodil roku 1873 v oblasti Alicante do rodiny právníka a starosty. Přestože si rodina přála, aby se věnoval studiu práv jako jeho otec, tíhl Azorín k literatuře a novinářině. Na studia práv se sice Azorín vydal, ale studium nedokončil. Jelikož byl Azorín ovlivněn dobovým anarchismem, vedlo ho jeho názorová orientace do časopisu *El Pueblo* (Lid), který se vymezoval právě vůči státu, církvi i soukromému vlastnictví. V období studia pobýval v Madridu a právě zde se seznámil v Pío Barojou, se kterým se spřátelil a oba působili v novinách *El País*. Začátkem 20. století se Azorínovi začalo dařit v jeho literární tvorbě a jeho význam stoupal. Začíná se odklánět od radikalismu a tíhne více ke konzervatismu. Azorín obdivoval kulturu Francie, což bylo také dáno jeho pobytem ve Francii od začátku španělské občanské války roku 1936. V Paříži spolupracoval s argentinskými novinami *La Prensa*, ale přesto se ve Francii necítil úplně svobodný. Koncem roku 1939 se opět navrátil do Madridu.

Zde mu však nebyla z počátku umožněna publikační činnost, neboť na něj bylo nahlíženo jako na ideového přeběhlíka. Dva roky na to z finančních důvodů začal spolupracovat se španělským falangistickým časopisem *Arriba*, ale jeho přesvědčení se ubíralo jiným směrem a spolupráce byla spíše formální než ideová. Tato skutečnost možná nakonec vedla k tomu, že se Azorín uzavřel do sebe a přestává se věnovat okolnímu veřejnému dění. Azorín bývá kritizován právě pro svou ideovou a občanskou nestálost. Zároveň jak sám Azorín tvrdil, dovolil si luxus nezávislosti. Azorín umírá roku 1967.⁸⁶

Azorínův odkaz je převážně v prozaické tvorbě. Tvořil romány, povídky, dramata a eseje. Nezabýval se pevnou formou a i jeho literární kritika a novinářina se nevyznačují vyhraněností. První jeho samostatnou románovou knihou byla *Diario de un enfermo* (Deník nemocného) z roku 1901. Toto dílo je odrazem myšlenek generace 98. Věnuje se zde otázkám sociologickým s ohledem na generaci 98 a můžeme zde sledovat niterní neklid, který je pro intelektuály generace typickým.⁸⁷

86 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 68-70.

87 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 70-72.

Následují tři romány, které vyšly vždy rok po sobě. Nesou názvy *Vůle*, Antonio Azorín a *Vyznání mého filozofa*. Právě z těchto tří děl, kde je hlavní postavou Antonio Azorín, si zvolil svůj umělecký pseudonym. V románech si klade otázku příznačnou jeho době. Řeší zde podstatu lidského života a jeho činnosti a kde končí. Odpověď nachází Azorín v nicotě, což můžeme sledovat odkaz Shopenhauerovské filozofie. Na jedné straně zde stojí lidská potřeba činu, na druhé však nesmyslnost života. Řešením je Azorínovi agnosticismus. Zaměřuje se na prožívání života a jeho každodenních maličkostí. Vnímání drobností všedního dne je hlavním tématem, které z románů vyplývá.⁸⁸

Některé pozdější Azorínovi romány se nesou v duchu vlivu avantgardy. Uveďme si například *Nečasový kavalír* (*El caballero inactual*) z roku 1928 nebo *Seperrealismus* (*Superrealismo*) vydaný o rok později. V tomto období Azorín ještě více narušuje strukturu románu a můžeme zde sledovat automatismus ve způsobu vyjadřování.⁸⁹

Posledním obdobím románové tvorby jsou léta 1941 až 1944, kdy se Azorín vrátil z Francie do Španělska. V tomto období se můžeme skrze hlavní postavy setkat s autobiografickými myšlenkami Azorína. Přemýšlí o stáří a okolním světě. Vzhledem k tomu, že Azorín byl považován za občanského a ideologického přeběhlíka, není divu, že i zde se zabývá myšlenkami o občanské a psychické nevyrovnanosti. Zároveň mohou být tyto úvahy odrazem tzv. dvojího Španělska, které bylo důsledkem španělské občanské války.⁹⁰

„Atomizace a desintegrace vnějšího světa má za cíl jeho reintegraci na čistě psychické úrovni. To byl onen Azorínův „superrealismus“: nenechat se omezit tím, co je vázáno na pouhé smyslové vnímání, vystoupit výš, na úroveň počítku z počítků.“⁹¹

88 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 70-72.

89 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 70-72.

90 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 70-72.

91 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 72.

Můžeme sledovat i vliv impresionismu, neboť Azorín neklade důraz na dějovou linii, ale na dojmy a počitky z něj plynoucí. Impresionistický vliv je znatelný i v Azorínově literární kritice. Přistupoval k ní totiž subjektivně. Uplatňoval zde svůj vlastní názor a jsou odrazem dobových tendencí. Jeho literární kritika je dobrým historickým odrazem doby a jejích tendencí. Zároveň Azorín upozornil na některé opomíjené umělce a tím je zpřístupnil do veřejného povědomí.⁹² „Závěrem je nezbytné zmínit se o Azorínově stylu. Je cílevědomě jasný, prostý, průzračný. Jazyk v něm neslouží reflexi, nýbrž vyslovení vjemů, počitků, dojmů, které věrohodněji nežli reflexe mají zprostředkovat čtenáři niternou podobu skutečnosti.“⁹³

92 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 72-74.

93 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 74.

Ramón del Valle-Inclán

Ramón del Valle y Peña se narodil roku 1866 v oblasti Pontevedra v Galicii ve venkovské rodině. Právnická studia bohužel nedokončil z finančních důvodů a odjel do Mexika, kde žil v letech 1892 až 1893. Bez financí se vrátil zpátky do Španělska a dva roky později vydává svou první knihu Příběhy o ženách (Femeninas) a působí v Madridu. Až roku 1902 se dostává do povědomí jako spisovatel se svou knihou Podzimní sonáta (Sonate de otoño). Následně se věnuje literatuře a zároveň občasně pracuje ve státních službách. Konec života prožil v Santiagu de Compostela, kde na následky nemoci umírá začátkem roku 1936.⁹⁴

Valle-Inclán se odlišoval od ostatních představitelů generace 1898 svým vyhraněnějším levicovým zaměřením. Například Unamuno, Baroja či Azorín postupem své tvorby umírnili svůj radikalismus. Valle-Inclán však mířil jiným směrem. U Valle-Inclána můžeme dobře sledovat proměny estetických vlivů ve španělské literatuře. Nejprve se vydal cestou modernismu s jeho estetickým důrazem. Jeho pozdější díla jsou však satiristicky laděná a jsou považována za Valle-Inclánův zájem o společenské dění ve Španělsku. Proto na Valle-Inclána někteří intelektuálové zpočátku nahlíželi jako na autora nepatřícího do představitelů generace 1898. S ohledem však na jeho pozdější satiry se na něj však nahlíženo jako na představitele této generace, neboť se zabýval problémy související s intelektuálním přesvědčením.⁹⁵

Valle-Inclán vydává Podzimní sonátu roku 1902 a v téže době vychází i Barojův román Cesta k dokonalosti i Azorínův román Vůle. Právě na těchto třech dílech si můžeme výstižně ukázat Valle-Inclánův jím směr, kterým se ubíral. Barojova Cesta k dokonalosti i Azorínova Vůle jsou výstižným odrazem myšlenek generace 1898. Baroja je projevuje skrze svůj realismus, naopak Azorín skrze impresionismus. V Podzimních sonátách se však setkáváme s hlavní postavou dekadentního aristokrata. Na tomto díle můžeme sledovat důraz na estetické vyjádření a objevují se zde živé dialogy, které slouží Valle-Inclánovi jako inovativní prostředek. Podzimní sonáty jsou považovány za výstižný projev modernismu. Kladou se do kontrastu s dáriovským modernismem.⁹⁶

94 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 78-79.

95 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 79.

96 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 80.

„Řadou znaků tuto orientaci potvrzují. Především výlučností a exotismem svého prostředí, kontrastujícím s civilizačními znaky počátku dvacátého století. Dále silnými rysy erotismu, blízkého francouzské dekadenci.“⁹⁷

Předělem ve Valle-Inclánově tvorbě jsou Barbarské komedie. Skládají se ze tří románů. Prvním je Erbovní orel (Águila de blasón) z roku 1907, následuje o rok pozdější Romance vlků (Romance de lobos) a poslední až z roku 1922 Stříbrolicí (Cara de Plata). V těchto dílech, které se skládají převážně z dialogů a nabývají tak podoby spíše divadelní scény, Valle-Inclán opouští dekadentní a romantický projev. Zaměřuje tak pozornost na sociální a morální problémy ve Španělsku, konkrétně v Galicii.⁹⁸ „Ideologizující literární historie, jaky bylo již dříve naznačeno, klasifikuje Valle-Inclána jako zprvu modernistu a později „esperpentistu“, jako spisovatele, který se vymanil z estetické zátěže první etapy a „našel se“ v etapě druhé, angažované.“⁹⁹

Typický Valle-Inclánův esperpentismus můžeme sledovat v jeho románu Tyrán Banderas (Tirano Banderas) z roku 1926 a v cyklu Iberská aréna (Ruedo Ibérico). Tento cyklus se skládá ze Zázračný dvůr (La corte de los milagros), Ať žije můj pán (Viva mi dueño) a Pikové trumfy (Baza de espadas). Zde můžeme sledovat přesně vypracovanou podobu románové formy. Znatelná je zde i grotesknost, která je typickým výrazem esperpentismu.¹⁰⁰

97 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 80.

98 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 80-81.

99 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 81.

100 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 82.

Právě v díle *Tyran Banderas* završuje Valle-Inclán svou novou podobu románu, která byla důsledkem dlouhodobého procesu. Despotický hlavní hrdina je zde zesměšněn a působí až odpudivě. V tomto díle již Valle-Inclán zcela upouští od estetického zkrášlování a vykreslování.¹⁰¹ „Podstatný rozdíl spočívá v tom, že zatímco Valle-Inclán zprvu tyto sklony estetizoval a deformoval do krásných a žádoucích představ, nyní je „antiestetizuje“, deformuje do vizí směšných, odpudivých, žalostných.“¹⁰²

„Tato proměna je současně způsobem, jak popisované postavy a události výsměšně komentuje. Ovšem vlastní metoda esperpentického vyjádření a komentáře je výlučně vázána na jazyk, takže by obtížně snesla synonymní substituce, a stejně nesnadno připouští překladatelský ekvivalent. Valle-Inclánovy esperpentické postupy nejsou paušální a způsob, jímž spisovatel vytváří své groteskní portréty, respektuje příslušná sociální prostředí: aristokratické a městské, lidové a venkovské. Jestliže pro Valle-Inclánovu generaci bylo jedním z hlavních problémů rozštěpení společnosti na takzvané „dvojí Španělsko“, lze říci, že tento spisovatel dokázal především estetickými prostředky, přesněji řečeno svým jazykovým expresionismem, tuto společenskou a kulturní skutečnost naplno vyjádřit.“¹⁰³

101 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 82.

102 Tamtéž s. 82.

103 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 83.

Jacinto Benavente

Jacinto Benavente je považován za představitele samostatné epochy španělského divadla. Jeho rozsáhlá a originální tvorba byla značnou inovací, která přinesla odklon od do té doby působící tendence. Vymezuje se například proti neoromantismu, realismu či naturalismu.¹⁰⁴ „Překonalo jejich rétoričnost a teatrálnost, zklidnilo jejich vzrušená nebo patologická gesta a místo nich nabídlo mírně psychologizující, intelektuálně bystrá, uměřeně moralizující a do závěrečného smíru ústící drama.“¹⁰⁵

Jacinto Benavente se narodil roku 1866 do rodiny lékaře. Narodil se v Madridu, kde také ukončil svůj život o osmdesátosm let později. Jako jeho jiní kolegové z generace 1898 se dal na studium práv, ale nedokončil jej. Věnoval se své literární dráze, ve které se ubíral cestou dramatického vyjádření. Věnoval se studiu španělské kultury, ale také se jeho zájem ubíral za hranice Španělska. Podnikl dokonce cestu do Ruska, která mu byla později roku 1932 inspirací pro vydání divadelní hry Svatá Rus (Santa Rusia).

Jacinto Benavente se odlišuje od intelektuálů generace 1898 v tom, že nechápe problém Španělska jako problém. Zároveň jej minul vliv modernismu, čímž se rovněž odlišuje od jeho španělských kolegů. V dalším zásadním postoji se odlišuje od svých soudobých myslitelů. Za první světové války totiž neskrývavě přiznal svou náklonnost k ústředním mocnostem. Tento Benaventův názor pramenil totiž z jeho přesvědčení, že Francie je nepřitelem Španělska a proto také tíhl k druhému táboru, tedy k ústředním mocnostem.¹⁰⁶

104 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 247.

105 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 247.

106 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 247.

Benaventovy literární začátky neprobíhaly bez problémů. Jeho první hra *Cizí hnízdo* (*El nido ajeno*) byla v roce 1894 zakázána. Jak uvádí Josef Forbelský ve své publikaci *Dějiny španělské literatury*, bylo Benaventovo dílo rozděleno do částí dle témat a žánrů. Do prvního okruhu patří *Známí lidé* (*Gente conocida*) z roku 1896 a *Podzimní růže* (*Rosas de otoño*) až z roku 1905. Jak můžeme vidět i v těchto dílech, Benavente reagoval svými tématy na publikum. Používal témata, která byla aktuální pro diváky z oblasti měšťanstva. Zaměřoval pozornost na jejich životní nesnáze či touhy. Je nutné poznamenat, že tato jeho snaha se nenesla za účelem kritiky této přihlížející společenské vrstvy.¹⁰⁷

Do další oblasti Benaventových her se řadí hra *Motýl, který letěl nad mořem* (*La mariposa que voló sobre el mar*) z roku 1926. Hra je umístěna, jak název sám naznačuje, do prostředí plující jachty po moři. Na ní se plaví milionář. Benavente v tomto literárním období zařazuje děj právě do prostředí bohatých vrstev společnosti. Další uvedenou hrou je *Rej čarodějnic* (*La noche del sábado*), který pochází již z roku 1903. Jak si můžeme dle datace povšimnout, uvedené dělejí Benaventových děl je dle tematického zaměření. Zde pocházejí postavy hry ze šlechtického prostředí. Vedou dialog s cirkusovými umělci a vzájemně dochází k interakci. Zároveň je zde líčena na pozadí událostí dekadence a její podoba v evropské kultuře.¹⁰⁸

Jak bylo výše nastíněno, Jacinto Benavente zasazoval děj svých her do prostředí aristokracie a měšťanstva. Přesto je nejvíce ceněny jeho následující hry z prostředí španělského venkova. Jedná s o hru *Hospodyně* (*Señora ama*) z roku 1908 a následující z roku 1913 *Nemilovaná* (*Malquerida*).¹⁰⁹ Hra *Hospodyně* nese následující téma a byla Benaventovou nejoblíbenější hrou. „Novomanželka Dominica snáší Felicianovy zálety potud, pokud s ním žije v bezdětném manželství, ba dokonce je na jeho přitažlivé mužství hrdá. Sotva však přijde do jiného stavu, zachvátí ji žárlivost, bezmála vedoucí ke zločinu. K tomu ovšem nedojde a drama skončí příznačným benaventovským smírem.“¹¹⁰

107 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 248.

108 Tamtéž s. 248.

109 Tamtéž s. 248.

110 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 248.

Největší úspěch od veřejnosti přinesla Benaventovi hra *Vzbuzené zájmy*, která spatřila divadelní prkna roku 1907. Děj je zasazen do Itálie v období 17. století. Hlavními postavami jsou Leando a Crispín, kteří vymyslí lest na místního zbohatlíka. Crispín se vydává za někoho jiného než e skutečnosti je. Vystupuje s Leandrovou pomocí jako bohatý muž, který se chce ucházet na oko o ruku Silvie, dcery bohatého Polichinely, ale primárním cílem mu je jeho bohatství. Děj se však změní ve chvíli, kdy se do sebe Crispín a Silvie zamilují. Polichinela prohlédne lest, ale se vzniklou situací již nemůže zvrátit. Nakonec však všechny okolnosti dobře dopadnou, neboť i Polichinela dostane prostor napravit vlastní nešvary.¹¹¹ „A tak původní ničemný plán, který se úspěšně uskutečnil, je mravně ospravedlněn v posledních slovech milující Silvie: „ ... plamének lásky ... nám říká, že ne všechno je fraška ve frašce, neboť je cosi božského v našem životě ...“¹¹²

111 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století..* 248-249.

112 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století.* s. 249.

Antonio Machado

Antonio Machado se narodil 26. července 1875 v Seville. Jeho otec byl právníkem a vyznával španělský folklor a vedl Machada k úctě k lidové tvořivosti. Od osmi let vyrůstal Machado v Madridu, kde následně studoval střední školu Institución Libre de Enseñanza, která se v té době vyznačovala značně svobodným přístupem. Studium na této škole přispělo k utváření Machadova názorového přístupu. Univerzitnímu vzdělání se mu dostalo na filozofické fakultě v Madridu a zakončil jej doktorským diplomem. V samotném závěru 18. století absolvoval cestu do Paříže a roku 1907 se stává profesorem francouzštiny ve španělské Sorii. Jeho manželství, uzavřené o dva roky později s mladičkou Leonorou, bohužel tragicky končí již roku 1912. Machado záhy přijímá post profesora v Baeze v Andalusii a roku 1919 přechází do lycea v Segovii, která svou geografickou polohou Machadovi umožňovala pravidelný kontakt s madridskými intelektuály. Začátkem 30. let 20. století přechází na střední školu Instituto Calderón de la Barca do Madridu. Španělská občanská válka, trvající od července 1936 do dubna roku 1939, vedla Machado nejprve do Valencie a následně do Barcelony. Po evakuaci do Francie Machado umírá, vyčerpaný a zlomený tragickými událostmi, ve francouzském městečku Collioure.¹¹³

První sbírkou Machadových veršů jsou Samoty, galerie a jiné básně (Soledades, galerías y otros poemas), která spatřila světlo světa poprvé roku 1903. V prvním básnickém období, které je zhruba mezi lety 1899 až 1907, se Machadova poezie vyznačuje smutkem a pocitem osamocení, které vede Machada k tendenci uzavřít se sám do sebe a distancovat se od okolního světa. Jako řešení jeho vnitřního pesimismu se zde naskýtá snění. Sen zde Machado chápe jako únik a obranu před světem.¹¹⁴ „Sen se stává obranou proti bezprostřednímu styku se skutečností, která básníka zraňuje a rozrušuje.“¹¹⁵

113 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 7-8.

114 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 9.

115 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 9.

Na španělské poezii konce 19. století se odráží dobová situace, neboť se vyznačovala útekem od skutečnosti. Španělsko se v této době potýkalo se změnami v sociální sféře a s rozvojem kapitalismu, které vedlo ke většímu vymezení společenských tříd mezi sebou. Poezie se v této době vyznačuje právě odporem k těmto změnám a důkazem je nám i právě typický odklon do niterného vnímání. Zároveň je zajímavé, že Machado přestože se odklání od skutečnosti, nenachází toužebný klid ve svém snění, ale jeho melancholie se prohlubuje.¹¹⁶

„Bludný kruh problematiky, naplňující verše první Machadovy básnické sbírky, se nevyhnutelně uzavíral vždy v beznaději a smutku. Básníková tvorba dospívala k rozhraní, u něhož bylo nutno se rozhodnout o směru další umělecké cesty. K tomuto rozhodnutí také skutečně došlo v „Kastilských pláních“.“¹¹⁷

V předmluvě k Samotám Machado obdivuje Rubéna Dário, ale poukazuje na to, že on sám bude volit jinou cestu uměleckého projevu. Přestože se Machado snaží o odklon od dáriovského modernismu, můžeme ještě v této první básnické sbírce sledovat znaky uvedeného uměleckého proudu jako jsou například zdobnost projevu a typické modernistické nálady. Zároveň i v této sbírce můžeme sledovat jinak laděné verše, které se vyznačují strohostí, avšak vnitřním prožitkem. Tyto jsou příznačné pro následující Machadův literární vývoj. V této sbírce můžeme sledovat zajímavý básnický rozpor mezi esenciálností a časovostí, který je typickým pro básnictví tohoto období. Jedná se o vnitřní psychologický prožitek, který je dáván do kontrastu s časem. Josef Forbelský v tomto aspektu shledává vliv bergsonovské filozofie na Machadovu tvorbu.¹¹⁸ „Slovem formulovaný pocit prožitku v čase je například ve sbírce Samoty opakovaně zdůrazňován kontrastem okamžité myšlenky, citu nebo vzpomínky a zevní, přírodní skutečnosti, pro kterou je často volen motiv podvečera a sklonku dne, tedy symbol konečnosti a pomíjivosti, v němž se intuice plynoucího času umocňuje.“¹¹⁹

116 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 10-11.

117 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. 11.

118 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 167.

119 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 167.

Právě druhá kniha veršů Kastilské pláně (Campos de Castilla), poprvé publikována roku 1912 přinesla změnu v charakteru Machadovy poezie. Od roku 1907 působil Machado jako profesor francouzštiny v Sorii a právě zde došlo k významné změně. V tomto kastilském městě se Machado dostává ze svého uzavřeného vnitřního světa a zaměřuje pozornost na kastilskou zemi, která leží před jeho očima. Otevírá se tak podnětům zvenčí. V tomto básnickém období můžeme sledovat jak Machado silně prožívá přírodu a z toho plynoucí prožitky a dojmy.¹²⁰

Tuto tendenci můžeme sledovat i v jeho předešlém básnickém období, ale nedostává se do popředí, neboť byla zastřena jeho uzavřeností před okolním světem. Nejedná se zde však o pouhé líčení krajiny a odraz jejího vnímání básníkem, ale Machado spojuje zemi s člověkem, s kastilským člověkem. Člověk je se španělskou zemí nerozlučně propojen, neboť zde žije a je utvářen touto krajinou. Zároveň on sám utváří svou zemi.¹²¹ „*Svým historickým a společenským smyslem je tento obraz zpodobením tíživého stavu Španělska své doby.*“¹²²

V Kastilským pláních můžeme sledovat typický výrazový prostředek pro Generaci 98. Machado totiž neklade důraz na vnější okázalý projev. Jeho poezie je z hlediska formy decentní, nesetkáme se zde se složitým metaforami, ale zároveň je síla jeho poezie ve vnitřním vnímání skutečnosti a sdělení čtenáři. Používá prosté a srozumitelné vyjádření, ze kterého je však cítit intimní vnímání básníkova nitra. Při líčení podoby krajiny Machado používá zcela konkrétní místa i je zasazuje do konkrétní doby. Tento aspekt je mu nástrojem pro významnější kontrast současnosti. Pokud se Machado zabývá minulostí Kastilie je tomu tak za účelem pochopení současné situace. Neobdivuje slavnou minulost Španělska, soustředí se na úpadek dneška. Nazírá na přírodu v souvislosti s člověkem. Machado se však v něčem odlišuje od představitelů Generace 1898. Jedná se o víru v budoucnost Španělska. Machado věří, že za budoucností Španělska stojí obyčejný pracující člověk. Právě přístup ke kastilskému člověku a krajině jej odlišuje od typického přístupu Generace 98.¹²³ Zároveň se v této sbírce Machado stává typickým představitelem generace 1898 v tom smyslu, že opouští svůj vnitřní uzavřený svět. Konečně obrací svou pozornost k okolnímu světu, k historii Kastilie a jejím sociálním otázkám.¹²⁴

120 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 12-13.

121 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 12-13.

122 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 13.

123 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 13-18.

124 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 168.

Po roce 1912 můžeme sledovat další předěl v Machadově poezii. Tohoto roku se přestěhoval do Andalusie, kde se seznamuje s novou podobou bídy na španělském venkově. Od této doby můžeme sledovat větší kritičnost v sociálních záležitostech. Patrná je například v jeho básni „Z míjivé minulosti“. Je důležité poznamenat, že Machadova víra v budoucnost Španělska, je pouze jeho osobním přesvědčením, které postrádalo opravdové podklady. V tomto aspektu se opět Machado blíží ostatním intelektuálům Generace 98.¹²⁵

V publikaci *Kastilské pláně* poznamenává Kamil Uhlíř: „*Byl to rozpor mezi vědomím sociálního a politického úpadku Španělska a odhodláním usilovat o nápravu na jedné straně a mezi bezradností jak svou vůli k zlepšení poměrů proměnit v čin na straně druhé.*“¹²⁶ Machado se vymezoval pouze k podmínkám venkovského obyvatelstva. Buď kastilského nebo andaluského. Bylo to určeno i tím, že sám se pohyboval mimo velká města a tím pádem je jeho záběr značně omezený.¹²⁷

Po vydání *Kastilským polí* přišlo období vyčerpanosti, neboť Machado vydává své další básnické dílo *Nové písně* (*Nuevas canciones*) až roku 1924. Vyznačuje se značnou výrazovou i tematickou rozmanitostí. V tomto díle se s určitými glosami a úvahami. Právě prvek úvah zde převládá. Tato básnická sbírka je předzvěstí Machadova následujícího uměleckého vývoje, neboť v posledním jeho tvůrčím období převažují filozoficky laděné prózy. Setkáváme se zde s úvahami o bytí a realitě, tématy věnovanými umění, politice i náboženství.

Právě roku 1936, na počátku španělské občanské války, vychází tyto filozoficky zaměřené dva svazky pod názvem *Juan de Mairena*. Myšlenky, šprýmy, poznámky a vzpomínky nepravého profesora (*Juan de Mairena. Sentencias, donaires, apuntes y recuerdos de un profesor apócrifo*). Jak sám název naznačuje, dílo se vyznačuje i humornými částmi. Poslední knihou reagující na válečné události, která vyšla o rok později roku 1937, nese výstižný název *Válka* (*La guerra*).¹²⁸

125 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 19-20.

126 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 20.

127 Machado, Antonio. *Kastilské pláně*. s. 20-22.

128 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 168-169.

„Antoniova poetika, vyvíjející se od subjektivního modernismu k prožitku vnější situace Španělska, tak zdařile vyjádřenému v Kastilských polích, zaujala především poválečné básníky sociální orientace. Později se zájem o Machadoův odkaz rovněž soustředil na jeho filozofující složku, v níž liberální východiska dospěla k společenským dosahům marxistického myšlení.“¹²⁹

129 .Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 169.

Miguel de Unamuno (1864 - 1936)

Miguel de Unamuno je považován za hlavního představitele této generace. Důvodem však není pouze fakt, že byl nejstarším představitelem. Jeho myšlenky se vyznačovaly značnou hloubkou a jeho dílo vzbudilo největší ohlas. Zároveň byla působivá jeho nedefinovatelnost o kterou s největší pravděpodobností sám Unamuno usiloval.¹³⁰

Miguel de Unamuno se narodil roku 1864 v Bilbau a zemřel roku 1936 v Salamance. Unamunovi se dostalo univerzitnímu vzdělání na které si musel sám vydělávat, neboť pocházel z chudších poměrů. Finančně se staral i o svou matku a sourozence. Unamuno se oženil roku 1891 a z tohoto manželství vzešlo osm dětí. Stejněho roku se stává profesorem řečtiny na univerzitě v Salamance. Roku 1899 odjel na kratší cesty do Francie a Itálie. Po svém návratu se stal roku 1901 rektorem, ale o třináct let později je tohoto postu vládou zbaven a byl deportován na Kanárské ostrovy. Odtud uprchl do Francie a po uklidnění poměrů se vrací do Španělska a opět působí jako rektor. Unamuno i představitelé jeho generace měli velmi rádi Kastilii.¹³¹ „Kastilie, vyprahlá, strohá, drsná, k člověku skoupá a nepřátelská, a proto ho nutící k nejvyššímu vypětí vůle a energie v boji o život, jevila se jim jako zhmotnění španělské duše, z ní odvozovali podstatu španělství.“¹³²

„Celé Unamunovo myšlení ovládá intenzivní cit náboženský, jehož protikladné kořeny tkví ve španělském katolickém mysticismu a v náboženském protestu našich mystiků laických a heretických – bratří Valdésů a všech erasmistů vůbec.“¹³³

V jeho dílech je znatelná silná touha po nesmrtelnosti. Tu můžeme jasně vidět například v románu *Mlha*. „Celý náboženský cit Unamunův pramení z této zoufalé touhy po nesmrtelnosti, která dává jeho myšlení i jeho stylu pathetickou vážnost vášnivé kontradikce, dramatické bolesti nad střetáváním života a smrti.“¹³⁴

130 Unamuno, Miguel de. *Ábel Sánchez*. s. 135.

131 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 297-298.

132 Unamuno, Miguel de. *Ábel Sánchez*. s. 134.

133 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 298.

134 Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. s. 298.

Právě díky této tématice života a smrti, pocitům úzkosti a nicotnosti je Unamuno považován za předchůdce španělského existencialismu.¹³⁵ „Hodnota jeho osobní filosofie (vskutku osobní, neboť platnosti pro jiné nemá) je v její vroucnosti a bytostné bezprostřednosti: Unamuno žádá si pro svou osobu věčného života, bojuje oň se světem a Bohem a věří veň, aby nezašel úděsem a šílenstvím.“¹³⁶ Věčností zde není míněno splnutí s nějakou metafyzickou entitou, nýbrž věčný život člověka samotného. Unamuno věří ve víru samotnou a ve víru ve věčnost.¹³⁷

Unamuno musel nedobrovolně pobývat na Kanárských ostrovech ve Fuerteventuře. Čas, který zde strávil, mu poskytl prostor pro prohloubení jeho osobního náboženského vnímání. Tamní krásná příroda mu byla odrazem vyšší krásy a prozřetelnosti.¹³⁸ Unamuno vidí původ dobové bídy v důrazu na individualitu, v přílišné španělské touze po individuální nesmrtelnosti. Unamuno kritizoval tzv. kabylistus. Tímto termínem Unamuno označuje tendenci k rozdělování na kmeny, provincie, vesnice a rody. Každá z těchto složek na sebe žárlí a dochází z vzájemné interakci. Unamuno vidí v této tendenci počátky špatné situace a je zapotřebí proti tomu bojovat. Tyto změny se však musí odehrát uvnitř samotné španělské národní duše. Objevit v sobě rezervy a využít vlastních sil.¹³⁹

Reformace národa má vycházet z jeho vlastních zdrojů a potenciálu. Uvědomit si vlastní špatné jevy a překonat je z vlastních národních zdrojů. Toto přesvědčení se v jeho době nesetkávalo s přijetím. Je to dáno historickými souvislostmi ve Španělsku. Důvodem je skutečnost, že Španělsko bylo koncem 19. století značně zaostalou zemí ve více ohledech. Úpadek můžeme sledovat ve vzdělávání a celková morálka byla umírňována krajním klerikalismem a konzervatismem nebo až fundamentalismem. Španělsko dříve těžilo z kolonií a ze své mocenské převahy. Tyto vnější materiální zdroje však upadaly. Vliv duchovních či kulturních vnějších zdrojů se ve španělské kultuře výrazně neprojevil. Uzavřenost vůči jiným kulturám vedla k obratu k vlastní kultuře, která však byla vyčerpána. Španělsku tedy chyběla reakce, která by byla nutná pro přínosnou sebereflexi.¹⁴⁰

135 Milička, Karel. *Od realismu po modernu*. s. 308.

136 Černý, Václav. *Studie o španělské literatuře*. s. 304.

137 Černý, Václav. *Studie o španělské literatuře*. s. 304-305.

138 Černý, Václav. *Studie o španělské literatuře*. s. 313.

139 Černý, Václav. *Studie o španělské literatuře*. s. 320-321.

140 Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna*. s. 23-28.

Miguel de Unamuno byl z počátku fascinován četbou Marxe. Byl ovlivněn socialismem, což je pochopitelné vzhledem k sociální situaci ve Španělsku. Koncem 19. století se uplatňují na Pyrenejském poloostrově dvě ideologie. Jedná se o socialismus a anarchismus. Počátkem století 20. již tyto dvě ideologie ovlivňují španělské intelektuální vrstvy. Socialisté nabízeli intelektuálům spolupráci a ti ji často přijímali. Unamuno vstoupil roku 1894 do Socialistické strany a působil s jejím tiskovým orgánem *El Socialista*. Marxismus byl vlastně sociálním doplňkem dalších teorií, které byly koncem 19. století značně pokrokové. Marxův *Kapitál* byl publikován roku 1886 v Madridu a stal se předmětem studia intelektuálů, Unamuna nevyjímaje. Právě evolucionismus ovlivnil konec 19. století, tedy Darwin a Spencer. Unamuno se zasloužil o rozšíření Spencerova evolucionismu a pozitivismu, neboť sám přeložil šest jeho knih. Unamuno ve svých názorech slučoval marxismus se spencerismem, ale přistupoval k tomu s vlastním přístupem. Sám tento svůj výklad nazýval „hegelovský“. K marxismu přistupoval Unamuno rovněž po svém. Marxismus nazýval „náboženstvím humanity“.¹⁴¹

Jak již bylo zmíněno, anarchismus si koncem 19. století získal oblibu. Anarchismus totiž přikládal jedinci větší význam a individualita se zde dostává do popředí. Unamuno se snažil vložit náboženský cit do strohé a přísného socialismu. Unamuno ve svých dílech vkládá do nepružného marxistického socialismu svůj univerzalizmus, kterým překonává pojem národní vlasti. Prostor mu poskytly i jiné nemarxistické teorie.¹⁴² „Domníval se, že podobně jako křesťanství „zlidšťuje Boha“, anarchismus usiluje „zbožštit člověka“, a od marxistického socialismu se přesouval k anarchismu, pro nějž nacházel předlohu u Ibsena a Kierkegaarda.“¹⁴³ Unamuno se postupem času věnuje náboženským úvahám, což bylo způsobeno právě jeho přezkoumáním socialistické nauky. Jak je patrné, byl to právě Unamunův individualismus, který jej odklonil od kolektivního socialismu a přiblížil k anarchismu.¹⁴⁴

141 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 19-20.

142 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 20.

143 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 20.

144 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 20-21.

Unamuno je ceněn spíše jako esejist a filozof než jako romanopisec, přesto v jeho beletristické tvorbě můžeme sledovat důležité filozofické a teologické myšlenky. Unamuno sám neusiloval o vytvoření literárně krásného díla. Ve své tvorbě se nesoustředí na popis reálného světa. Tím se odlišuje například od Barojo či Valle-Inclána. Unamuno se soustředí na vnitřní život jedince.¹⁴⁵

„Svět jeho románů je konstrukcí, která je zacílena na kladení otázek souvisejících s metafyzicky chápanou lidskou existencí.“¹⁴⁶

Unamuno sám nazýval své romány *nivoly*. Název odvodil od španělského novela – román. Protože jeho romány mají specifickou formu, nesouvislou až mlhavou jde tedy o *nivoly*. Tento specifický literární žánr, typický právě pro Unamuna, postrádá pevnou přípravu v podobě poznámek. Není zde popisováno reálné okolí a pro postavu románu není toto okolí prioritním. Jde o niterné prožitky, o vnitřní existenciální svět člověka.¹⁴⁷

„... ústřední postava není „antagonistou“ svádějícím boj s vnějším prostředím, ale je „agonistou“ zápasícím s vlastními existenciálními pochybnostmi; ...“¹⁴⁸ Tento literární projev je uplatňován až a jednu výjimku ve všech Unamunových beletristických dílech. Touto výjimkou je román *Mír ve válce*, kde je značná pozornost věnována vylíčení okolností a prostředí. Unamuno si hraje s literární formou tím způsobem, že prostřednictvím postav dovádí děj a formu k vyslovení svého sdělení. Tím se odlišuje od ostatních spisovatelů své doby.¹⁴⁹

145 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 64.

146 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 64.

147 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 65-66.

148 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 66.

149 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 66.

Beletristická tvorba

Prvním Unamunovým románem je *Mír ve válce* (*Paz en la guerra*). Námětem mu zde je poslední fáze karlistické války, kterou sám Unamuno zažil ve svých deseti letech při obléhání Bilbaa. Nad tímto románem strávil více než deset let práce. Na první pohled je zde patrný značný realismus, neboť zde Unamuno popisuje konkrétní historické skutečnosti a detailně je zde na pozadí románového děje uvádí. Primárním prvkem zde však jsou osudy románových postav. Pozornost věnuje rozvíjejícímu se přátelství a vztahové linii.¹⁵⁰

Důraz klade Unamuno na tzv. intrahistorii. Jedná se o důležité dění na pozadí vnějších událostí. Lidský všední život je zde prioritou, obecná historie stojí na druhém místě. Právě tento důraz je znatelný v jeho literárním projevu, protože Unamuno pozměňuje klasický sled událostí a časového děje. Je tedy již v jeho románové prvotině znatelné, že jeho tvorba se nebude ubírat cestou líbivé krásné literatury a že se Unamuno nebude snažit se o klasický literární projev, nýbrž se bude ubírat spíše k existencialismu.¹⁵¹

Dalším beletristickým dílem je *Láska a pedagogika* (*Amor y pedagogía*) z roku 1902. I v tomto díle se zaměřuje na niterné pocity a nikoli na vykreslení reality. Opět zde můžeme sledovat jak Unamuno staví svůj myšlenkový záměr nad literární formu. Toto dílo je svou formou něčím mezi románem a esejem. Unamuno se zde vymezuje proti pozitivistům a scientistům a jejich způsobu vzdělání, jak již sám název díla naznačuje. Unamuno se v tomto díle snažil zesměšnit jejich snahu o vytvoření dokonalého lidského jedince, který je vychováván skrze „vědeckou pedagogiku“. V díle *Láska a pedagogika* Unamuno apeluje na život a cit a staví zde proti sobě rozum a život.¹⁵²

150 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 64-65.

151 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 64-65.

152 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 65.

V románu *Mlha* (Niebla) z roku 1914 je hlavním hrdinou Augusto Pérez. V tomto díle se opět nesetkáme s pevnou dějovou linií, protože pozornost zde Unamuno věnuje dění ve vědomí samotného Peréze. Hlavní hrdina je zamilován do Eugenie. Tento milostný cit jej z počátku vyvádí z bezcílného života, vyvádí jej z pouhého mlžného bytí. Pérez si však klade otázku po smyslu života a uvažuje nad sebevraždou. Sebevražda je únikem ze skutečnosti, kterou Pérez vnímá jako pouhý sen. Sen neslučitelný s okolním světem. Zajímavý zvrat v ději proběhne ve chvíli, kdy k Pérezovi promluví sám autor - Unamuno. Staví Péreze před skutečnost, že je pouze výtvozem autorovým a že nemá svůj život ve svých rukou. Unamuno nakáže Perézovi, aby prožil svůj tragický život, který ukončí až přirozená smrt. Augusto Peréz připomíná v dialogu Unamunovi, že on zemře také a že se navrátí do nicoty, ze které se zrodil.¹⁵³

Román *Ábel Sánchez* z roku 1917 má podtitul, který zní *Příběh vášně*. Vzorem mu zde byl biblický Kain a Ábel a jejich bratrský vztah. Bratři Joaquín Monegra a Abel Sánchez jsou však vinni oba. Důvodem je totiž absence lásky. Abel Sánchez je malíř s velkým talentem a sociálním úspěchem. Ale uvnitř je egoistický a necitelný. Joaquín Monegra je lékařem a ztělesňuje mravnostní kvality, přesto však ve společnosti nenachází úspěch. Abel svému bratrovi zmaří milostný vztah a přátelství. Joaquín si pod nepřízní osudu klade otázku „Co jsem udělal, že jsem takový?“¹⁵⁴ Zajímavé je promítnutí dobové myšlenky do charakteru románu. „Zaktualizovaným rámcem je tu ovšem sociální stav autorovy vlasti, kde platí: „Nenávid' svého bližního jako sebe samého!““ ... „Kainovská tematika se skutečně vnucovala španělskému mysliteli celým bratrovražedným devatenáctým stoletím a byla živá v atmosféře století dvacátého, nachystaná k explozi občanské války v třicátých letech.“¹⁵⁵

153 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 65-66.

154 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 66-67.

155 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 66.

U románu *Teta Tula* (*La tía Tula*) z roku 1921 poskytla Unamunovi předlohu skutečná postava. Hlavní postavou je Gertrudis, které se říká Tula. Tato žena vychovává děti své sestry Rosy, která je již po smrti. Gertrudis odmítá nabídky k sňatku. Je to znakem panenského mateřství. Román je proveden převážně formou dialogů či úvahami. Opět zde není pozornost zaměřena na líčení dějového prostředí, ale primárně na mezilidské vztahy. Přestože je románovou předlohou skutečný příběh, Unamuno chce čtenáři sdělit vlastní záměr. Tím zde je životní frustrace, pro kterou se hlavní hrdinka dobrovolně rozhodne. Je zajímavé se pozastavit nad tím, proč hlavní hrdinka odmítá vztah s mužem. Tímto sebeobětováním totiž není dosaženo žádného prospěchu pro ostatní ani pro ženu samotnou. Zde můžeme sledovat náznak Unamunovy myšlenky, kterou zachytí v pozdějším díle *Agonie křesťanství* roku 1925.¹⁵⁶

„Jsou mu ztělesněním bytosti, které z agonie, zápasu, vytváří nejvlastnější život a která žízeň duše uspokojuje duchovním manželstvím a mateřstvím.“¹⁵⁷

Svatý Manuel Dobrotivý, mučedník (*San Manuel el Bueno, mártir*) je Unamunovým dalším beletristickým dílem z roku 1931. Hlavním hrdinou románu je venkovský kněz pochybující o své víře. Přemýšlí nad svým současným životním posláním. Hlavní hrdina se setkává s ateistou Lázarem, který je rovněž na pochybách ohledně své víry. Manuel nevystupuje z náboženské obce, ale jeho vnitřní vnímání víry se změní do jakéhosi sdíleného společenství. Román je líčen jako paměti ženy, která si stojí za svou vírou. Lázaro je její nevěřící bratr a ona zaznamenává historii jak jeho, tak kněze Manuela.¹⁵⁸

156 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 67.

157 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 67.

158 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 67-68.

V tomto románu Unamuno upustil od grotesknosti a určité loutkovitosti a postavy se vyznačují vážností. Unamuno tento román rozšířil roku 1933 o další tři díla, neboť jej považoval spíše za novelu. Jedná se o Román o donu Sandaliovi, hráči šachu (La novela de don Sandalio, jugador de ajedrez), Chudák bohatý muž aneb komický pocit života (Un pobre hombre rico, o el sentimiento cómico de la vida) a Historie jedné lásky (Historia de un amor). Z výše uvedených je první román snahou o dokonalost v beletristickém projevu. Děj je nám sdělen prostřednictvím vypravěče, který vypravuje neznámému adresátu. Vypravěč se nachází v klidné vesnici u moře. Ten sleduje místní hráče šachu. Jedním hráčem je právě Sandalio, který nakonec umírá ve vězení. Unamuno zde pravděpodobně usiloval o vlastní interpretaci čtenáře tohoto díla. Je totiž pravděpodobné, že všechny tři postavy, tedy vypravěč, adresát i Sandalio, jsou jedna a tatáž osoba.¹⁵⁹

159 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. s. 67-68.

Celý muž

V novele Celý muž (*Nada menos que todo un hombre*) můžeme opět sledovat typické prvky Unamunovy beletristické tvorby. Nevěnuje zde pozornost líčení vnějšího prostředí, tedy popis prostředí, ve kterém se vše odehrává. Pozornost je zde věnována vnitřnímu životu postav, jejich niternému životu. Unamuno se ve svých filozofických esejích věnuje převážně problému lidské konečnosti v čase. Ve svých románech se zaměřuje na problém lidské osobnosti, ale otázku smrtelnosti zde rozhodně neopouští. V jeho novelách můžeme sledovat hlavní hrdiny, kteří si, někdy až agresivně, jdou za svým cílem. Uskutečňují své představy o sobě i o světě i za důsledku toho, že může znamenat zničení jiných osob, případně jich samotných.¹⁶⁰

Jak uvidíme níže, tento aspekt můžeme sledovat po celou dobu na postavě Alexandra Gómeze, který má jasnou představu o světě. Zajímavé je, že můžeme v charakteru a vystupování hlavního hrdiny sledovat určité prvky Unamunovy filozofie. Jde o povahu lidské pýchy. Alexandr Gómez vystupuje značně suverénně až namyšleně. Zároveň se obléká velmi skromně a odmítá jakékoli přirovnání jeho osoby ke knížeti. Neustále si zakládá na svém obyčejném původu a nedělá si hlavu z toho, co si o něm jiní myslí.

Dle Unamuna nenávidíme či milujeme to, co je nám v něčem podobné. Opačné v nás vyvolává pouze lhostejnost. Je-li někdo opravdu pokorný, nebude se zabývat pýchou jiného. Jiná situace je, že mnoho lidí se snaží být pokorní pro uznání od druhých. Pouze aby byli pochváleni a aby byli považováni za pokorné. Pokud je pokora naučená, nelze se považovat za pravou pokoru. Základem je upřímnost a to nejen k druhým, ale především sám k sobě. Je nejlepší se smířit s tím, jaký člověk je, přiznat si to a jednat podle toho. Následně klidně snášet výtky okolí.¹⁶¹

160 Unamuno, Miguel de. *Ábel Sánchez*. s. 140 – 141.

161 Unamuno, Miguel de. *Španělské esayy*. s. 51-59.

„Třebas se ovšem domnívám, že nejvyslovenější, nejvybranější, nejprostší pokorou je nedbati toho, zda budeme považováni za pokorné nebo pyšné, a jíti každý svou cestou, nechat štěkat psy, kteří se nám namanou do cesty, a projevovat se takovými, jakými jsme, beze strachu a zbytečných řečí.“¹⁶²

Důležitým předpokladem je aktivita. „Pýcha kontemplativní otravuje duši a ochromuje ji. Pýcha činná nikoliv.“¹⁶³ Pýcha Alexandra Gómeze nemá téměř hranic. Pokoru, jak uvidíme v závěru příběhu, nachází až v posledních chvílích života.

Hlavní postavou uvedeného díla je krásná Julie Yañezová. O její kráse se vypráví po celém okolí. Její neobvyklá krása je však břemenem, kterého si je sama Julie vědoma. „A Julie, vědoma si své moci, cítila na sobě tíhu osudné budoucnosti. Záhadný hlas, pronikající ze samotné hloubky jejího vědomí, říkával: „Tvá krása tě zničí!“ A obracela svou pozornost jinam, aby mu unikla.“¹⁶⁴ Její otec Victorino Yañez se dostává do tíživé finanční situace a spoléhá na krásu své dcery Julie. Vidí příležitost v jejím provdání se za movitého muže. Sama Julie si je těchto plánů svých rodičů vědoma a tato skutečnost jí značně tíží. Julie se vzpouzí a rozhodne se pro prvního nápadníka, který se naskytne.¹⁶⁵ „Julie přijala prvního snoubence z pudové potřeby vzpoury.“¹⁶⁶

Julie plánuje útěk s prvním nápadníkem Jindřichem, který je značně okouzlen její krásou. Přišel ji vykoupit a tím pádem zachránit. Jeho cit však ochladne ve chvíli, kdy se mu Julie svěřila se svou tragickou rodinnou situací.¹⁶⁷ „Tahle maličká to bere tragicky,“ řekl si; „jistě čte sentimentální romány.“¹⁶⁸ Jindřich se rozhodne tento složitý závazek ukončit. Čeká na vhodnou příležitost, i když Julii slibuje, že spolu uprchnou. Je si vědom, že její otec se vztahem nesouhlasí a že se nenechá o svůj poklad, Juliinu nesmírnou krásu, připravit. Jindřich tvrdí, že Julii miluje duší i tělem. Ale v den plánovaného útěku se nedostaví. Julie se rozhodne přijmout dalšího nápadníka Petra, který se jí naskytne. Julie propadá beznaději a navrhuje Petrovi společnou smrt.¹⁶⁹

162 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 59.

163 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 61.

164 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 5.

165 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 5 – 9.

166 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 9.

167 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 11.

168 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 11.

169 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 11 – 17.

Julie říká: „ ... A kdybys byl šílený, šílený láskou ke mně, zemřel bys se mnou.“ „Ale pohled, Julie, ty bys chtěla, abych šílel láskou k tobě a zemřel s tebou, a neříkáš, že zemřeš se mnou, protože mne šíleně miluješ, avšak proto, že jsi šíleně znechucena svým otcem i domovem. To není totéž!“¹⁷⁰ A opět jejich známost končí.

Láska je dle Unamuna jednou z nejtragičtějších věcí v lidském životě. Jak sám tvrdí je útěchou z bezútěšnosti. Problémem je skutečnost, že si pod láskou představujeme pohlavní lásku mezi mužem a ženou za účelem rozmnožování. Taková představa lásky neumožňuje prožívat lásku jako čistě duchovní cit. Láska je touha a cit a je plně uskutečňována až v duchu. Problém je, že nelze oprostít lásku od všeho smyslového a taková pohlavní láska je pravzorem všech jiných podob lásky. Unamuno nazývá lásku vzájemným sobectvím. Každý člověk totiž hledá skrze druhého člověka prodloužení svého vlastního života. Milenci chtějí ovládat jeden druhého, ale nemusí si to vůbec uvědomovat. Člověk tak hledá vlastní rozkoš. Milenci jsou tedy tyrany i otroky zároveň.¹⁷¹

Julii jde nyní hlavně o útěk z domova. V tuto chvíli se přistěhuje do okolí Alexandr Gómez. Jeho původ je neznámý. Disponuje značným majetkem a sebevědomím.¹⁷² Jeho egoismus je znát i ve verbálním projevu. „Bylo třeba slyšet, jak vyslovoval to *já*. Celý muž byl obsažen v tomto osobním tvrzení.“¹⁷³ Jeho sebevědomí se projevuje i ve chvíli, když poprvé spatří Julii. Ihned prohlásí, že ji musí mít. V korespondence mezi Julií a Gómezem je plná Gómezovy suverenity. „Budete nakonec přece jen mou. Alexandr Gómez dosáhne toho, co si vytkl za cíl.“ Julie přečetla ta slova a řekla si: „To je muž! Zachrání mne? Zachráním ho?“¹⁷⁴ Juliin otec svou dceru prodá Gómezovi. Jejich první setkání vyvolává v Julii značně protichůdné reakce. Na jednu stranu se vzpouzí, na druhou stranu ji tento záhadný muž imponuje.¹⁷⁵

170 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 17.

171 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 102 – 104.

172 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 21- 23.

173 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 23.

174 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 25.

175 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 25.

„Co vězelo v tomto drsném a uzavřeném muži, jenž jí naháněl strach, avšak zároveň na ni mocně působil? A nejstrašnější bylo, že v ní probouzel jakousi podivnou lásku.“¹⁷⁶ Gómez si chce Julii vzít za ženu. Vystupuje značně majetnický a v celém okolí se chce chlubit její krásou. V Julii to však vyvolává otázky, zda miluje ji, nebo jej zajímá pouze její краса. Zároveň k němu Julie cítí určitou vášeň v podobě oddanosti. Pokaždé se v Julii ozývá vnitřní hlas, který jí říká, že Gómez je *opravdový* muž. Po svatbě se přestěhují do jiného města a Julie má vše nač si pomyslí. Chybí jí stále jen jediné - jistota této lásky. Gómez se o citových záležitostech odmítá s Julií bavit. Julie se snaží vyvolat žárlivost ve svém muži. Ten však nedává na sobě znát ani špetku žárlivosti. Neustále opakuje, že Julie je jeho.¹⁷⁷ „A Julie si říkala, uhadujíc jeho city: „Miluje mne tento muž, nebo ne?“ Vždy na něho totiž myslívala jako na *toho muže*, ne jako na *svého muže*. Nebo jako na muže, jemuž náležela; na pána.“¹⁷⁸

Dle Unamuna lidé touží po tom být milováni. Unamuno tuto touhu dokonce považuje za touhu být politován. Sdílet s někým společně své vlastní utrpení. Dokonce u žen je láska nejvíce soucitná. Důvodem je mateřská láska, kterou prožívají pouze ženy. Unamuno shledává lásku ženu více čistší než u lásku, kterou prožívá muž. Láska je soucitná a čím je tento soucit větší, tím více milujeme. Unamuno dokonce tvrdí, že žena se muži oddává, protože cítí soucit s jeho touhou. Podstatou lidské lásky je tedy soucit. Pouze člověk, rozumná bytost, může prožít duševní lásku, která se liší od lásky pouze živočišné.¹⁷⁹

Ačkoli je Julie v novém domově svobodná a může si dovolit nač si vzpomene, tíží ji nejistota této lásky. Příležitost zjistit lásku svého muže shledává Julie ve chvíli, kdy otěhotní. Odpověď na tuto novinu však byla plná samozřejmosti. Gómeze tato skutečnost nepřekvapuje, neboť tvrdí, že Julie mu musela dát dědice. Gómez stále zůstává uzavřený a i ke svému synovi se chová odtažitěji. Po neúspěšných pokusech vyvolat žárlivost se na scéně objevuje kníže z Bordavielly, který se o Julii začíná značně zajímat.¹⁸⁰ „Kníže zatím neustále obléhal Julii. Předstíral, že trpí svým rodinným neštěstím, aby takto probudil soustrast své přítelkyně a aby ji po této cestě dovedl k lásce, lásce hříšné, a zároveň se jí snažil naznačit, že ví též o jejích drobných

176 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 33.

177 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 33-39.

178 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 39.

179 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 105 – 106.

180 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 45-53.

rodinných strastech.¹⁸¹

V díle *Tragický pocit života* můžeme také sledovat Unamunovy úvahy o lásce. „A tak je v hlubině lásky hlubina věčného zoufalství, z níž se rodí naděje a útěcha. Neboť z této tělesné a primitivní lásky, o níž jsem právě mluvil, z této lásky celého těla se všemi jeho smysly, z lásky, která dává vznik lidské společnosti, z toho zamilování vzniká láska duchovní a bolestná.“¹⁸² Tato duchovní láska vzniká ze smrti tělesné lásky. Láska duchovní probíhá na základě soucítění. Lidé prožívají duchovní lásku pokud prošli společným utrpením. „Neboť milovati znamená soucítiti a spojuje-li těla rozkoš, duše spojuje utrpení.“¹⁸³

Alexandr Gómez nechává Julii s knížetem o samotě bez známky pochybností o své ženě. Kníže s Julií rozmlouvá o lásce mezi jí a jejím mužem. Namítá jí, že Gómez ji zajisté nemiluje. Julie se, ač sama o této lásce pochybuje, tomuto názoru vzpírá a knížeti argumentuje, že tomu tak není.¹⁸⁴ V okolí se začne povídat o Julii a knížeti. Gómez však stále působí velmi sebejistě a suverénně. Julii nijak nezakazuje se s ním vídat. Odpovědnost přenechává na ní. „Zakaž mu to sama. Neuděláš-li to, nezískal nijak tvé srdce. Kdyby ses byla začala o něho zajímat, jistě bys ho byla odstranila, aby ses ochránila před nebezpečím.“¹⁸⁵ „Přirozeně, neboť je to přece něco, čeho nelze vyžadovat! A protože vím, že mne miluješ a nemůžeš milovat někoho jiného ... Od té chvíle, cos mne poznala a co víš – díky mně – co to je muž, nemůžeš již milovat nikoho, i kdyby ses do toho nutila. Ujišťuji tě o tom ...“¹⁸⁶

181 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 53.

182 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 104.

183 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 104.

184 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 53-61.

185 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 71.

186 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 73.

V Julii však neustále prohlubuje tíseň a nejistota. Přestože si je Gómez jist věrností své ženy, jeho ženy, rozhodne se odjet z města na venkov. Slibuje si od toho Juliino psychické uzdravení. Julie však manžela přestává chápat. V této situaci se Julie dozvídá o pletkách svého muže se služkou. Gómez se tímto ani netají a jeho reakce je značně bez emocí. Julie je dle něho příliš krásná na každý den. Julie již tento tlak neunesa a prohlásí, že ji její muž nemiluje. Snaží se vyvolat žárlivost skrze knížete z Bordavielly a prohlásí, že kníže je jejím milencem. Gómez Julii začne považovat za duševně nemocnou a zařídí, aby jeho ženu prohlásili za blázna pod nátlakem směřovaným ke knížeti z Bordavielly a k přivolaným doktorům. Julie je nakonec převezena do blázince. Po určitém čase začne Julie předstírat uzdravení, neboť cítí, že by zde mohla opravdu zešílet. Neustále přemítá o opravdovosti lásky svého manžela.

Zde bych se pozastavila nad tím, jak Unamuno vnímá samotu, neboť samota je častým tématem jeho děl a úvah. V jeho díle Španělské essaye můžeme sledovat následující úvahu. „Jen samota rozerve ten hustý plášť studu, který nás odděluje jednoho od druhého; jen v samotě se nalzáme; a naleznuvše sebe samé, nalezneme také všechny své bratry v samotě. Věř mi, že nás samota spojuje, jako nás rozpojuje společnost. A nedovedeme-li se milovat, je to proto, že nedovedeme být sami.“¹⁸⁷ Společnost je pro nás útekem od osobní samoty. Problém je v tom, že ve společnosti se tak setkává více individuí, které utíkají od této osobní samoty a dle Unamuna postrádají své pravé podstaty. Následná interakce tak vede k následujícímu paradoxu. „... a proto nejsou nikdy tak sami, jako když jsou pohromadě, a největší společnost mají, kdykoliv se od sebe odloučí.“¹⁸⁸

187 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 67.

188 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 69.

Ve chvíli, kdy Gómez navštíví svou ženu v blázinci, se v ní mísí láska se strachem. Julie se táže, zda ji manžel věří, že ačkoli tvrdila, že kníže je jejím milencem, že tomu tak není. Gómez ji bezmezně věří a Julie manželovi také konečně uvěří. Neboť Gómez byl již jednou ženatý a tvrdilo se, že svou předchozí ženu zabil. Julie vnitřně pochybovala, zda by to mohla být pravda. V tuto chvíli mu však Julie plně uvěří, že takový čin neudělal. V tuto chvíli se dostává Julii určité odpovědi na otázku, zda ji manžel miluje.¹⁸⁹

„Tehdy spatřila v Alexandrovi ubohá žena něco, co v něm nespatriila nikdy předtím; odhalila u něho hlubinu strašlivé a uzavřené duše, již její muž žárlivě střežil. ... Spatřila totiž dvě slzy v manželových očích, chladných a břitkých jako dvě dýky.“¹⁹⁰ „Mám-li tě rád, děťátko, mám-li tě rád? Z celé duše své a z celého srdce svého – celým svým nitrem; víc než sebe sama! Když jsme se vzali – ne. Ale teď? Teď ano! Slepě, šíleně. Jsem víc tvůj než ty má.“¹⁹¹ Julie by nejraději zemřela pod tíhou tohoto zjištění a šílené lásky, kterou pocítila.

Nyní se podíváme na Unamunovi teze, které můžeme sledovat ve výše zmíněném úryvku. Čím větší je láska, tím více se rozšiřuje na vše okolo. Zde je důležitá sebeláska, neboť čím více člověk pozná svou nicotnost, čím více cítí, že není věčný, tím více sám se sebou soucítí. A tak prožívá bolestnou sebelásku. Od poznání této bolestné sebelásky přechází člověk k lásce ke svým bližním, poznává i jejich nicotnost a to přechází na všechno živé i neživé ve světě.¹⁹² „Jakkoliv bolestné je, že musíme jednoho dne zaniknouti, mnohem bolestnější by patrně bylo, kdybychom žili a byli stále titíž, stále stejní, bez možnosti býti někdy jinými, býti vším jiným, býti vším.“¹⁹³

189 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 71-93.

190 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 93.

191 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 93.

192 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. 105 -106.

193 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 106.

Důležité je, že láska zosobňuje vše, co miluje. Abychom mohli mít s něčím soucit, musíme prožívat něco podobného, musíme se s tím ztotožnit a zosobnit. A čím více je nám to podobné, tím cítíme větší soucit. Láska sama nám ukazuje tyto podobnosti, protože usiluje o vzrůst. Bolest je podmínkou k poznání, protože vědomí o sobě samém přináší poznání o uvědomění si svých hranic. Uvědomujeme si kým jsme a kým ne, tím pádem dospíváme k poznání svého ohraničení a konečnosti. V rozkoši totiž člověk zapomíná na to, čím je a odcizuje se sám sobě. Naopak v bolesti se obrací k sobě samému a ke svým bližním.¹⁹⁴ „A tento pochod zosobňování a subjektivace všeho vnějšího, zjevového i předmětného, je zároveň životním pochodem filosofie v boji života proti rozumu a v boji tohoto proti onomu.“¹⁹⁵

Gómez se však opět uzavírá a prosí Julii, aby se o tom již nikdy nezmiňovala. V tuto chvíli si ji odváží z blázince domů. Po jejich příjezdu je pozván Gómezem kníže z Bordavielly na návštěvu. Přesněji řečeno, je mu to spíše nařizeno. Při jejich setkání se Julie omlouvá knížeti za dřívější obvinění a její proslov je pomalý a chladný a její krása v tuto chvíli jen září. Julie knížeti vyrovnaně tvrdí, že byla tehdy šílená. V této chvíli Julie působí značně oddaně svému manželovi. Je patrná Juliino určité prozření a uklidnění. A přesto po všech těchto utrpeních Julie opravdu duševně onemocní. Neustále ji v nitru cosi nedává klidu. Lékaři již nemohou nic dělat a Gómez se tomuto jejímu osudu vzpírá.¹⁹⁶

„Můj život, můj život za její! Nedovedete udělat transfúzi krve? Vemte si všechnu moji krev pro ni!“¹⁹⁷ Lékaři již konstatují, že ji může pomoci jen Bůh. Ve chvíli, kdy z Julie prchá život, ji Alexandr svírá v rukou. „Julie se usmívala. Ta slepá zběsilost jejího manžela plnila jí duši tím nejsladším světlem. Jak byla nyní šťastná! Jak mohla někdy pochybovat o tom, že ji tento muž miluje?“¹⁹⁸ Gómez své ženě povídá: „Ne, nemiluji tě ... já tě ... já tě ... není pro to slovo!“ a propukl ve vzlykot, vzlykot, jenž se podobal chroptění, chroptění žalu a divoké lásky.“¹⁹⁹

194 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 106 – 108.

195 Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. s. 109.

196 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 93-107.

197 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 107.

198 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 109.

199 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 111.

Gómez chce umřít s Julií a tiskne k sobě Juliino mrtvé tělo. Probíhá mu před očima jeho život, vzpomínky, které střežil před okolím i sám před sebou. Důležitá je vzpomínka na jeho otce, který mu v dětství uštědřil mnoho ran. Zde totiž můžeme opět shledat podobnost s láskou soustrastnou, kterou jsme již výše zmínili. Gómez následně vášnivě objímá svého syna, ke kterému se takto nikdy předtím nechoval. Prosí jej za odpuštění. Sepíše závěť a vrátí se ke své Julií.²⁰⁰ „Když musili později vypáčit dveře úmrtní komnaty, našli Alexandra přivinutého k jeho ženě, bílého majestátním chladem, zakrváceného, bez krve ...“²⁰¹

Unamuno je považován za předchůdce existencialismu. Jeho existencialismus se však vyznačuje jinými rysy, než je tomu například u Sartra. Unamuno totiž vychází z existence jedinečného a subjektivního individua a východiskem zde není obecná a společná esence každého člověka. Každý člověk má své osobní zoufalství, které nemůže nikdo jiný převzít. Unamuno klade důraz na individuum, které se nikomu nepodobá a je tak unikátní.²⁰² V uvedené novele můžeme sledovat tento druh existencialismu na postavě Julie. Hlavní hrdinka od samého počátku trpí. Nikdo ji nemůže z jejího niterného utrpení pomoci, ačkoli se ona sama snaží skrze druhé své utrpení zmírnit. Určité uvolnění můžeme sledovat až při posledních okamžicích jejího života, kdy poznává lásku svého muže.

Alexandro Gómez, který v průběhu celého románu působí chladně a vyrovnaně, prožívá utrpení v závěru příběhu. Přichází o milovanou osobu, kterou mu bere přímo z náručí smrt. Je přímo bezmocný vztekem.²⁰³ Jeho zoufalství je však nesnesitelné a Alexandr volí vlastní smrt.

200 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 111 – 115.

201 Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. s. 115.

202 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 13.

203 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 23.

„ ... a to jsou Unamunovi hrdinové tragičtí, vždy s příslušnou dávkou zoufalství a sadismu, snesitelného jen tím, že jeho hroty tihle hrdinové obražejí hlavně proti sobě samým, vrážejíce je do těla či osudu jiných jen nechtíc a mimoděk, z jakéhosi zpupného šílení lásky, která nemá nic společného s rozumem.“²⁰⁴

V celé novele můžeme zde sledovat typický charakter Unamunových postav. V předmluvě románu *Mlha* se můžeme dočíst následující: „ ... povahy tu nevznikají a nevyvíjí se, jsou prostě dány, neproměnné a monolitické, a účinkují, aniž je může ovlivnit a ohnout prostředí, bližní anebo dokonce vlastní přání.“²⁰⁵

Postavy si trvají na vlastní povaze a uskutečňují své úmysly. Nikoli však skrze cit, ale skrze vášně. Jedná se o určitou sílu vůle, která skrze postavy působí.²⁰⁶ A právě skrze Julii můžeme vidět demonstraci Alexandrovy tragické nadvůle, jeho absolutní sebedůvěry. Ačkoli se oba hlavní hrdinové milují, nedokáží se navzájem pochopit. Alexandro skrze Julii prožívá svou nicotnost a je uvězněn v koloběhu jeho vlastní vůle k životu z lásky k životu. Tato vůle je uspokojena skrze Juliinu bezmeznou lásku a v tuto chvíli se rozplyne.²⁰⁷ „ ... že to udělá s hněvivým zoufalstvím, nenarušuje řád věcí, vůle k životu je zoufalá, je protestem vždy a samou podstatou.“²⁰⁸

Unamunův tragický pocit života spočívá v rozporu mezi vůlí žít a nutností zemřít. Jeho filozofie je založena na pocitu úzkosti z nicoty. Pro Unamuna je filozofie subjektivním prožitkem. Není pro něj vědou založenou na rozumu, ale je záležitostí citu.²⁰⁹ „Dalo by se říci, že jeho filozofie je dílem básníka, který filozofuje.“²¹⁰

204 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 23.

205 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 22.

206 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 22-23.

207 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 24.

208 Unamuno, Miguel de. *Mlha*. s. 24.

209 Bělič, Oldřich, Forbelský, Josef. *Dějiny španělské literatury*. s. 180.

210 Bělič, Oldřich, Forbelský, Josef. *Dějiny španělské literatury*. s. 180.

„Miguel de Unamuno však nikdy nezapomíná, že společným jmenovatelem poesie a náboženství je bolest a že božské a nesmrtelné je to, co trpí. Láska k nesmrtelnosti je individuálním procítěním bolesti hluboko v sobě. Štěstí není důležité, protože láska je resignovaným zoufalstvím; pouze soutrpění je jediným osvobozením od bolesti.“²¹¹

„Vliv těchto mužů – ať již jejich existenci uzavřeme do pojmu semknutější literární generace, anebo ji sledujeme v širším rámci modernismu na prahu 20. století – byl pro formování se moderní španělské literární kultury a pro její vstřícnost vůči kultuře ostatní Evropy zásadní. Jak jsme však mohli zjistit, ještě v letech jejich soustředěného působení na začátku 20. století se objevily nové radikální impulsy, jež vzešly z generace mladší, nazvané rokem 1914.“²¹²

211 Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. s. 6.

212 Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století..* s. 32. CITA

Závěr

Cílem této práce bylo představit španělské intelektuální hnutí označované Generace 1898. Pozornost byla věnována společenským a intelektuálním vlivům, které na tuto generaci působily. Poukázali jsme i na dobové historické souvislosti. Představili jsme si intelektuály Generace 1898 a jejich literární tvorbu, ve které se odrážela intelektuální situace Španělska koncem 19. století. Přiblížili jsme si i kulturnímu a historickému kontextu, ve kterém tito představitelé tvořili.

Hlavním představitelem Generace 1898 byl Miguel de Unamuno a hlavním předmětem této práce byla jeho beletristická tvorba. Převážně jsme se pokusili o interpretaci určitých filozofických myšlenek obsažených v jeho niole Celý muž. Přiblížili jsme si jeho beletristickou tvorbu a literární i politické tendence, které na jeho činnost působily.

Dále byla pozornost věnována významnému básníku Generace 1898, kterým byl Antonio Machado. Na jeho básnické tvorbě bylo poukázáno na důležité mezníky v jeho literárním vývoji. Prošel zajímavým vývojem, který je odrazem situace ve Španělsku.

V první části práce je pozornost věnována Generaci 1898 a situaci ve Španělsku závěrem 19. století. V této části jsou přiblíženy kulturní a intelektuální vlivy, které působily ve španělském prostředí závěrem století. Následně jsme se věnovali hlavním představitelům této generace. Zaměřili jsme pozornost na beletristickou, básnickou i dramatickou podobu španělské literatury 19. století. Do této části jsme zařadili kapitolu věnující se Ángelu Ganivetovi, který sice do Generace 1898 nepatří, ale jeho filozofické dílo Španělské idearium nastolilo myšlenky, které s Generací 1898 značně souvisejí. Dokonce bývá Ángel Ganivet považován za předchůdce této generace. Na jeho díle Španělské idearium jsme se pokusili nastínit základní myšlenky, ze kterých intelektuálové Generace 1898 vycházeli.

Následující část pojednává o osobnosti Miguela de Unamuno. V této části je přiblížena jeho osobnost a charakter jeho literárního projevu. Následně se věnujeme beletristické tvorbě Miguela de Unamuna. Představili jsme si jeho romány a ukázali jsme si, čím se Unamuno odlišoval od dobového literárního projevu. V této části je pozornost nejvíce věnována interpretaci novely Celý muž. Na tomto díle jsme se pokusili představit jeho filozofické myšlenky a ukázat jeho specifický literární projev. Reflektovali jsme základní filozofické myšlenky Miguela de Unamuna. K tomuto účelu nám posloužily dvě jeho základní esejistická díla – Tragický pocit života v lidech v národech a Španělské essaye.

Resumé

The intention of this work was affect the spanish generation of 1898. The work is devoted to social, cultural and historical functions. This work is interested in intellectual influences about this spanish generation of 1898. Introduce a leaders of generation and their philosophical and intellectual views. We focus to their literary creation. We show spanish literature of 19. century on their works. Like the spanish literature transform is illustration of contemporary situation in Spain. We show some writers of this generation like are Azorín, Pío Baroja, Jacinto Benavente and Ramón del Valle-Inclán. We show some their works and intelectual references their effect.

We will focus to two leaders of generation of 1898. First will be Miguel de Unamuno. He is considered to main protagonist of generation 1898. On his work we try show main thesis of this generation and intellectual situation of Spain at the turn of 19. and 20. century. Miguel de Unamuno brings a new form of literature and is interesting reflection of cultural divide of thought. We will focus to his novel *Nada menos que todo un hombre*. On this work we show some philosophical thesis. Miguel de Unamuno does not recognize a classic form of novel and he creates a new form which he himself called *novela*. He based on the internal experiences and impressions. Surrounding world is on background. This is illustration of contemporary transformation of spanish thoughts late 19. century.

Further we will pay attention to second protagonist of generation 1898. Is it Antonio Machado, the most famous poet of this generation. Antonio Machado brings a new form of poetry and his work is interesting for him artistic expression. He uses specific expression and we try introduce it. From the beginning he closes to him subjective soul. Afterwards he opens to rest of the world and he is interested in spanish occasions and problems. This fact brings a element which is important for representative of generation 1898.

We will shortly focus to Ángel Ganivet which is not a member of Generation 1898, but he is considered to predecessor this generation. Some his thoughts are very important for later generation and we shall introduce it.

Použitá literatura:

Bělič, Oldřich, Forbelský, Josef. *Dějiny španělské literatury*. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 1984.

Černý, Václav. *Studie o španělské literatuře*. Cherm, Praha, 2008, ISBN: 978-80-86370-36-1.

Forbelský, Josef. *Španělská literatura 20. století*. Karolinum, Praha, 1999, ISBN: 80-7184-806-9.

Chabás, Juan. *Dějiny španělské literatury*. Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, Praha, 1960.

Machado, Antonio. *Kastilské pláňe*. Státní nakladatelství krásné literatury a umění. Praha, 1962.

Milička, Karel. *Od realismu po modernu*. Baronet, Praha, 2002, ISBN: 80-7214-515-0.

Štúr, Martin. *Tragika u Unamuna. Tragika jako konstitutívny prvok Unamunovho postoja k jazyku, kultúre a životu*, KUD Apokalipsa, Ljubljana, ISBN: 978-961-6894-25-8.

Unamuno, Miguel de. *Ábel Sánchez*. Vyšehrad, Praha, 1988.

Unamuno, Miguel de. *Celý muž*. Garamond, Praha, 2007, ISBN: 978-80-86955-67-4.

Unamuno, Miguel de. *Mlha*. Odeon, Praha, 1971.

Unamuno, Miguel de. *Španělské essaye*. Vetus Via, Brno, 1997, ISBN: 80-86118-00-2.

Unamuno, Miguel de. *Tragický pocit života v lidech a národech*. Symposion, Praha, 1927.

Shaw, Donald, L. *La generación del 98*. Catedra, Madrid, 1982, ISBN: 84-376-0115-0.

Unamuno, Miguel de. *Svatý Manuel dobrotivý, mučedník*. L. Marek, Brno, 1999, ISBN: 80-86263-01-0.